

АҢСШӘ

АРЦАГА ШӘКӘЫ

АВАЗАСА ÖĖRETİM МАТЕРЯЛІ

DEVLET KİTAPLARI
BİRİNCİ BASKI

....., 2019

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYINLARI: 7087
YARDIMCI VE KAYNAK KİTAPLAR DİZİSİ: 1235

Her hakkı saklıdır ve Millî Eğitim Bakanlığına aittir. Kitabın metin, soru ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir surette alınıp yayımlanamaz.

Proje Yürütücüsü
KAFFED
Kafkas Dernekleri Federasyonu

Proje Koordinatörü
Özlem Aydemir

Editör
İrfan Okuyucu

Dil Uzmanı ve Yazar
İrfan Okuyucu

Ölçme ve Değerlendirme
Ender Tiftikçi

Rehberlik
Ataman Oğuz

Müzik
Bital Livan
Engin Met / GİNNİ

Ressam
Asiye Erin

Grafik Tasarım
Abdulkadir Polat

Bu kitabın hazırlanmasında büyük destek veren Sn. **Oktay Chkotua**'ya ve Abhazya Bilimler Akademisi - Abhaz Araştırmaları Enstitüsü Direktörü **Doç. Dr. Arda Aşuba**'ya ve seslendirmede görev alan tüm Abhazyalı öğrencilerimize **KAFFED** olarak sonsuz teşekkür ederiz.

ISBN 978-975-11-5019-6

Millî Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulunun 27.03.2019 gün ve 6348200 sayılı yazısı ile eğitim aracı olarak kabul edilmiş, Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğünün gün ve sayılı yazısı ile birinci defa adet basılmıştır.

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlahî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahlâli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan İlahî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'sım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalar sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsaît bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

KİTAP HAKKINDA GENEL BİLGİ

Ortaokulda okutulan 5–8. Sınıflar Yaşayan Diller ve Lehçeler seçmeli dersi kapsamında Abazaca için hazırlanan öğretim programına uygun olarak yazılmıştır. Seçmeli dersler yönetmeliğine göre, öğrenciler herhangi bir seçmeli dersi istedikleri sınıfta seçebildikleri için, bu kitap da modüler sisteme uygun olarak, 5-8. sınıf öğrencilerinden bu dersi dördüncü defa seçecek olanlar için hazırlanmıştır. Modül 4 kitabı, Avrupa Birliği Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni'nde belirtilen dile ilişkin yeterlilik düzeylerinden, A2.1 temel düzeyinin dil becerileri dikkate alınarak hazırlanmıştır.

Kitapta, Abhazya Cumhuriyeti'nde resmi dil olarak okutulan Abazaca kullanılmıştır. Abazaca'da Kiril alfabesi kullanılmaktadır. İlk iki modülde, bu dile ait seslerin ve alfabenin öğretimi öncelikliydi. Üçüncü modülde ise seslerin ve alfabenin öğretimi tamamlanmış, öğrencilerin bu alfabe ile daha akıcı okuyup yazmalarına yönelik etkinliklerle dört dil becerisi A1.2 düzeyinde geliştirilmiştir. Son modül olan bu kitapta ise, daha çeşitlilik gösteren bağlamlarda dilin günlük kullanımına yönelik vurgular yapılmakla birlikte, dil zenginliğini ve kültürel farkındalığı öne çıkaran serbest okumalar da eklenmiştir.

Modül 4'de dört temel dil becerisinin de (dinleme, okuma, yazma, konuşma) geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Önceki modüllerde olduğu gibi, üniteler temalara göre oluşturulmuş ve her temaya uygun A2.1 seviyesinde dil kullanımı ve aktif kelimeler belirlenmiştir. Konuşma becerilerinin gelişmesi için, metin içindeki diyalogların, ayrıca rol yapma, doğaçlama, drama gibi yöntemlerle tekrar edilmeleri önerilmektedir. Bu modülde yazılı ifadelerin oranı artırılmıştır ve önceki modüllere göre öğrencilerin okuma becerilerinin gelişimine daha fazla yer ayrılmıştır.

ÜNİTE İÇERİKLERİ

ALFABE

ÜNİTE 1.

HASTAYIM

Dil İşlevleri: Hastalık durumunu ifade etme. Tavsiyede bulunma: yemelisin, içmelisin, dinlenmelisin/dinlenmek, uyumalısın/uyumak... Koşullu ifadeler kurmak: dinlenmezsen, iyileşemezsin... Sıklık ifade etmek: günde 3 defa ilaç almak...

Aktif Kelimeler: Soğuk algınlığı, baş ağrısı, diş ağrısı, bel ağrısı, kulak ağrısı, hasta, yorgun, diş hekimi, öksürük, hastalık, ateş, kusma, doktor, randevu, ilaç, tedavi, reçete.

ÜNİTE 2.

MESLEKLER

Dil İşlevleri: Mesleklerin gerekliliklerini anlatmak. Kişilik özelliklerini ifade etmek. Bir görüşü onaylatmak (öyle değil mi?). Bir görüşü onaylamak/reddetmek.

Aktif Kelimeler: Meslekler: doktor, hemşire, mühendis, öğretmen, sanatçı, yazar, avukat... Dersler: fizik, kimya, matematik, sosyal, edebiyat... Kişilik özellikleri: sabırlı, araştırmacı, yaratıcı, estetik... İnsanlara yardım etmeyi sevmek, öğretmeyi sevmek, adaletli olmak, çok çalışmak, insan hayatı kurtarmak... Duygularını ifade etmek. İnşa etmek. Yeni icatlar bulmak. Okul ile ilgili kelimeler: okul sınıf, ders, kalem, kağıt, defter, tahta, ders çalışmak, öğretmek, öğrenmek, sıra, sandalye, test olmak, ev ödevi...

ÜNİTE 3.

MESAJIM VAR

Dil İşlevleri: Birine bırakılan mesajı iletmek. Mesaj iletmek. Bir davete katılıp katılmayacağını iletmek. Özürlerini/mazeretini ifade etmek.

Aktif Kelimeler: Telefon, cep telefonu, mesaj, evde bulunmak/evde var/evde yok, davetiye, davet.

ÜNİTE 4.

DÜNYA TURU

Dil İşlevleri: '...den beri bu grupta dans ediyor. '... yıldır bu grupta dans ediyor.' Bir dansın hikayesini anlatmak. Ülke isimlerini ve başkentleri söylemek. «Kim? Nerede? Ne zaman? Nasıl?» sorularını kullanmak.

Aktif Kelimeler: Oyuncu, baş dansçı, dans, ekip, turne, milli dans, milli kıyafet, koreografi, konser/gösteri, dünya turu, dans isimleri, Türkiye, Ankara, İstanbul, Almanya, Berlin, Köln, Avusturya, Viyana, Amerika, New York, Japonya, Tokyo, Ürdün, Amman, başkent, büyük şehir, seyirci, kalabalık.

ÜNİTE 5.

SAKARIM BEN

Dil İşlevleri: Yolunda gitmeyen başından geçen anekdotları anlatmak/anekdotlara cevap vermek. Ev kazalarını ifade etmek.

Aktif Kelimeler: Kazalar, hasarlar, şaşırarak, kırılmak, bacak kırılması, ayak burkması, kol kırılmak, yere düşmek, ayağı kaymak, kaynar su dökmek, eli yanmak.

ÜNİTE 6.

13. CUMA

Dil İşlevleri: Yolunda gitmeyen başından geçen anekdotları anlatmak/anekdotlara cevap vermek. Ev kazalarını ifade etmek.

Aktif Kelimeler: Batıl inanç, yataktan düşmek, incitmek, çarpmak, alını şişmek, ayağı kaymak, kalçası ezilmek, dişi kırılmak, kolunu yakmak, parmağını kesmek, revir, şanssız, sebep, sonuç, çözüm.

ÜNİTE 7.

HİKAYELER

ABAZACA ÖĞRETİM MATERYALİ

•MODÜL 4•

АХҚӘА

1- ТӘИ АХӘҒА. СЫЧМАЗАҚУП	1
2- ТӘИ АХӘҒА. АЗАНААҒҚӘА	9
3- ТӘИ АХӘҒА. АЛАҒӘАРАК СЫМОУП	15
4- ТӘИ АХӘҒА. АДУНЕИ АКӘШАРА	23
5- ТӘИ АХӘҒА. САРА АҒАЗА	31
6- ТӘИ АХӘҒА. 13-ТӘИ АХӘАША	37
7- ТӘИ АХӘҒА. АЖӘАБЖЬҚӘА	49

АҢСҮА АНБАН

А	Б	В	Г	Гь	Гә
Б	Бь	Бә	Д	Дә	Е
Ж	Жь	Жә	З	З	Зә
И	К	Кь	Кә	Қ	Қь
Қә	Җ	Җь	Җә	Л	М
Н	О	П	Пь	Р	С
Т	Тә	ҫ	ҫә	У	Ф
Х	Хь	Хә	Ҫ	Ҫә	Ц
Цә	Ц	Цә	Ч	Ч	е
е	Ш	Шь	Шә	Ы	Ѡ
	Ц	Ць	ә	ь	

1 ТЭИ АХЭҢА. СЫЧМАЗАӨУП

1

Азызырѡыра

А. Азызырѡыра агъхьа цаҕатѡи асахьа тышѡцаа. Иабаҕоу? Иакарцозеи?

В. Шѡазызырѡы, нас азцаарақѡа ртак қашѡца.

С. Атекст ѡазнык ѡазызырѡы, нас азцаарақѡа ртак қашѡца.

- 1-Амш шпѡаказ?
- 2-Ичмазаѡхада?
- 3-Гѡында дычмазаѡуп. Иқалцарызеи?

2

Абызшѡа ахархѡара.

а. “Ирацѡаны азы бжѡыроуп Гѡында.”

Сара	Азы зжѡыроуп	Хара	Азы хжѡыроуп
Уара(е) Бара(б)	Азы ужѡыроуп Азы бжѡыроуп	Шѡара	Азы шѡжѡыроуп
Иара(е) Лара(б)	Азы ижѡыроуп Азы лжѡыроуп	Дара	Азы ржѡыроуп

3 Агъхъара.

А. Атекст шэацхъа, нас цақатэи азцаарақэа ртак қашэца.

1. Ичмазфыда?
2. Нарт избан ианаамтаз дзышьтамла?
3. Нарт ахақым иахь ацара дацэшоума?

Ан : Пъерит! Беслан уажэггы дыцэоума? Шьта даацшыр акэын.

Алхас : Аиеи, сан биашоуп. Иқалап иацуха атцагаэазы дышьталазар. Сара санышьтала иара афнықатэи адцақэа дырфын.

Ан : Беслан! Ахы, уаагъшы уажэшьта! Мамзар ашкол уагхоит.

Беслан : Сан, иахъа ашколахь сымцар қамлазои? Цэгъа саагъсаны сықоуп. Уаха шаанза сеимхэит. Сыгэггы хынхэуеит. Исфысхырхэаггы сшэоит.

Ан : Оо. Амцашоура умоуп. Уаала ахақым иахь хцап. Уажэйтцэқъа аамта алаҳхып.

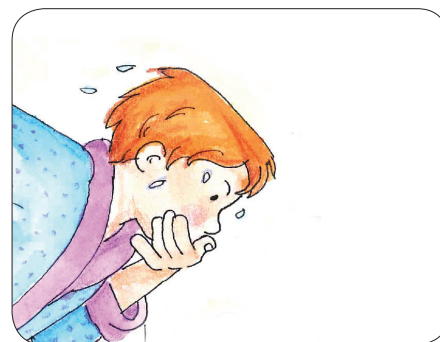
Беслан : Сан ахақым иахь ханцо сашьеижабггы дхацнеиааит.

В. Иалкаау ажэақэа шэрыхэагъш. Ахсаалафы ижэбо асахъақэа рыла реишьтагылашьа еиқэшэыршэа.

А. Иаагъсоу

В. Аимхэара

С. Агэыхынхэра

Д. Азэара

Е. Амца/Амцашоура

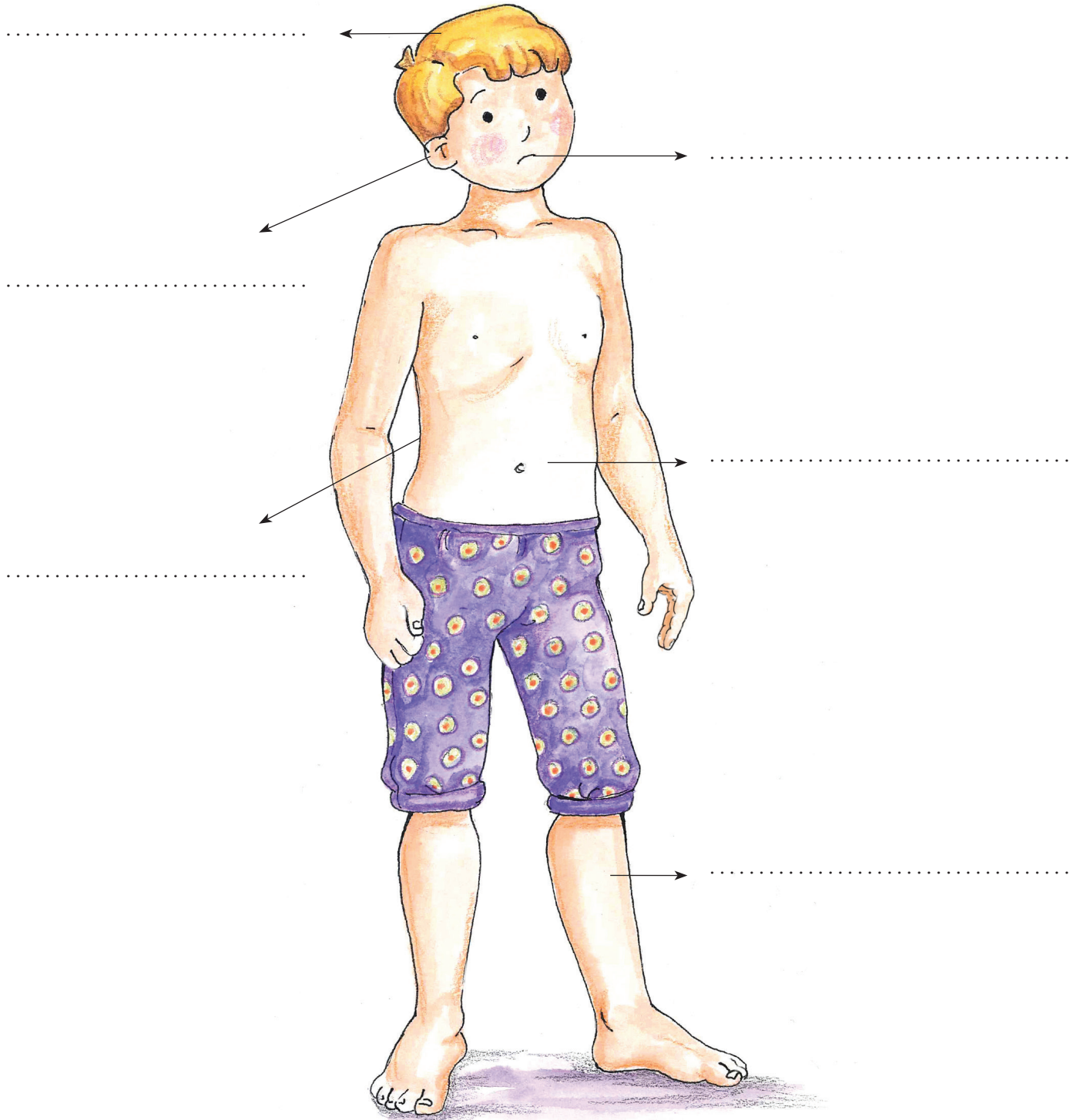
Ф. Аамта алхра

4

Ажәа ахархәара.

Беслан даараза дьчмазаауп Цақатәи асахьа шәахәацш. Беслан иабаихьуеи?
Ажәақәа иахьахәтоу ианышәца.

Амгәахьаа

Ахаңыцхьаа

Алымхәахьаа

Ахьхь

Абғәахьаа

Ашьапхьаа

Азызырѳыра.

А. Беслан, ашкол аҕны иѳыза Нарт диаѳажѳоит. Урзызырѳыны ахсаала хартѳаа.

Нарт ихьуеи?	Амѳашоура	Аимхѳара	Ахыхь	Ахақьым	Ахѳышѳѳтырѳта	Ахѳѳѳ	Акрыѳара	Сыбзиоуп
Ашѳахьа								
Аѳаша			X					
Ахаша								
Апъшьаша								
Ахѳаша								
Асабша								
Амеыша								

А. ѳазнык уазызырѳы (базызырѳы). Нас аиѳажѳара нагза.

Нарт : Ихаѳсыз амчыбжь азы ашкол ахь Беслан.....?

Беслан : Аѳны сыҕан,избанзар даара

Нарт : Изыхькеи, иҕалеи?

Беслан : аѳны амѳашоура сыман. 39.....ихалеит.

Нарт : Ааа! Изыхькеи?

Беслан : Исыздырзом. Ираѳѳаны азы зжѳит, аха аѳашаѳены

Уиадагьы

Нарт : Ахаша уеиҕьхама?

Беслан : Мап, сеиҕьымхазеит. Ахаша даара Уи азы

ахақьым иахь сѳеит сѳѳеит.

Нарт : Ахѳѳѳ ухѳарѳахама?

Беслан : Мап, исмыхѳазеит аѳны ахѳышѳѳтырѳтахь

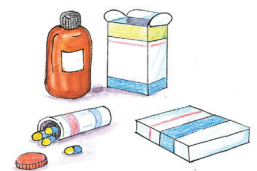
сѳеит сан дсыцны. Сара анализ сзыҕартѳеит.

Нарт : Ус аума? Иуыдырбалей?

Беслан : сыхьзаап. Аха ахѳашаѳены сеиҕьны схи

збо сҕалеит. Маҕьы! Нас амчыбжь

анѳѳамѳазы сыбзиахеит

6 Аѡра.

Цаќатѡи ажѡаќѡа шѡхы иархѡаны аќѡоукѡа еиќѡшѡыршѡа.

1. Сара/ахыхь/иахь/даара.
.....

2. Уи/ахапъыц хьаа/уи азы/аќаќым/ацара.
.....

3. Хара/аматѡар шытыхра/абѓа ахьра/амчыбжь антѡамта. (апъсшьарамшќѡа)
.....

4. Сара/алымхяхьаа/уи азы/азсара (-)
.....

7 Аграмматика ахархѡара.

А. “Даара сьчмазаѡуп”

Упъсы (быпсы)

ушьароуп (бшьароуп)

Упъсы умшьар узыбзиахазом!

Быпъсы бымшьар бзыбзиахазом!

Убзиамхар ашкол ахь узцазом!

Быбзиамхар ашкол ахь бызцазом!

Цаќатѡи аќѡоукѡа рыќны итѡацѡу атыпъќѡа ирыхѡтоу ажѡаќѡа рыла ишѡыртѡы.

апъсшьара

абзиахара

акрыфара

аќаќым иахь ацара

ахѡшѡ аахѡара

ачымазара

ацѡара

аапъсара

абзиахара

1. А. Ачымазара.

В. аќаќым иахь шѡцароуп шѡымцар, шѡзыбзиахазом

2. А. Аќаќым иахь сѡеит. Ахѡшѡ сѡѡеит. Иаасхѡар сѡахзам.

В. узыбзиахазом (бзыбзиахазом!).

3. А. Даара исыгхеит.

В. Счысќѡа(сыхѡќѡа)..... Умфар(ибымфар)

4. А. Даара саапъсоуп.

В. упъсы узшьазом (быпъсы бызшьазом).

5. А. Сыпъсы еихѡлахеит. Мыцхѡы ашьапылампыл хасит.

В. Упъсы умшьар (Быпъсы бымшьар),

В. "Даара сычмазаѳуп"

Ашьапылампыл
уасроуп (басроуп)!

Ашьапылампыл уасыр (басыр)
даара агъхзы улцуеит (былцуеит)

Ирацэаны агъхзы улцыр (былцыр)
ахъта улалоит (былалоит)

Итацэу атыгъкэа рѳы иахэѳоу ажэакэа рыла ихашэырѳаа.

ажэра

аееилахэара

ашьтыхра

аѳара

амузыка азызырѳара

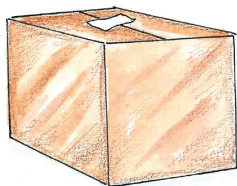
1. Сыхэда сыхъуеит.

Ахъшэашэа умжэыроуп (бымжэыроуп) иужэыр (ибжэыр)
ухэда (быхэда) реиѳа мыцхэу иухъуеит (ибыхъуе- ит).

2. Амцашоура сымоуп.

Ижэпаны умцашоура (бымцашоура) реиѳа ихалоит.

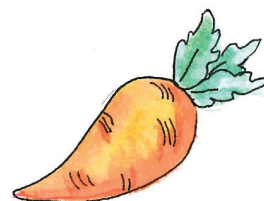

3. Сыбга сыхъуеит.

Ахъанѳа убга (быбга) реиѳа иухъуеит (ибыхъуеит).

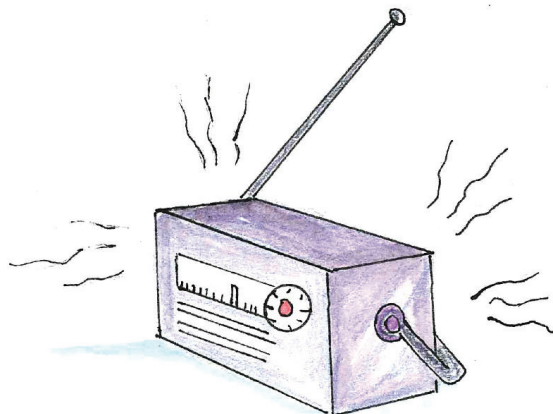
1. Ахагыц хъаа сымоуп.

Ацыхуфар (бфар) ухагыц (бхагыц) реиҗа иухъеит (ибыхъеит).

2. Сха сыхъеит.

Убжы (быбжы) харакны..... уцэажэар (бцэажэар) уха (бха) реиҗа иухъеит (ибыхъеит).

3. Схы сыхъеит.

Бжы харакыла ухы (Бхы) реиҗа иухъеит (ибыхъеит).

8 Аора.

Ари амчыбжь даара учмазафын (бычмазафын). Ашкол ахь узымцазеит (бзымцазеит). Уртцаџцэа (быртцаџцэа) е-маилк рыздэықэтца. Цақатэи ажэақэа зеггы ухы (бхы) иархэаны, умчыбжь (бымчыбжь) шиасыз рехэа. Удцақэа (быдцақэа) уразцаа (бразцаа).

амцашоура	ахэда хъаа	аимхэара	ахақым
ахэшэ	аапсара	ачымазаџ	ахэышэтэырта
ахахь	амгэахь	азэара (афыхра)	апсшьара
ашэахъа	аџаша	апшьаша	апсшьарамшқэа

Ҳаҗыр зқәу сырцағы,

Ари амчыбжь азы ашкол ахь сзымнеит.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Ағнықатәи сыдқақа сзаашәышьтыр, саргы ағны сыпсы ахысшьо
срыхәақшрын. Иҗабуп. Гәык-гъсык ала, ҳаҗырла.

.....

2 тәи ахәтә. АЗАНААТҚӘА

I Азызырқыра.

Асахыа шәахәақш. Шәгәанала артақы ахәычқәа иралхәозеи? Шәазызырқыны атакқәа ирышәтаз гәашәта.

2 Еиҫах Шәазызырқыны азтаарақәа ртакқәа кәшәта.

- a. Нарт данеизхалак занаатс ииҫахузеи? Избан?
- b. Хәкымс акалара занаатс? Избан?
- c. Гәында лгәаанагараала ртақы бзиак ичыдарақәа закәызеи?
- d. Избан Алхас, данцьнырхарц зиҫаху?
- e. Мрамза лан занаатс илымои?

3 **Азтаарақәа ирышәтаз атакқәа рыла тақатәи ахсаала хашәыртәаа.**

Атақы	Иалихыз Азанаат	Азанаат ачыдарақәа
Нарт	Адукат	Аиашара ныкәызго

4 Шәфызә илә (лыла) иалышәхыз азанаат иазкны шәеиҗәжәә:

У (Б)ара ианузхалак укаларц иуҗахәузеи? Избан?

Сара иансызхалак сыртафхар сҗахуп. Избанзар...

С. Ажәәкәә урыхәәцш. Асахьәкәә рыла еиқәыршәә.

Аңьныр

Амедеиҳәшьә

Аргылаф

Амузыкант

Асахьәтыхы

Ашәкәыффы

Адукат

Аҳақым

Арцафы

A.

B.

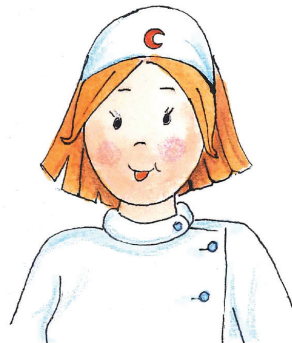
C.

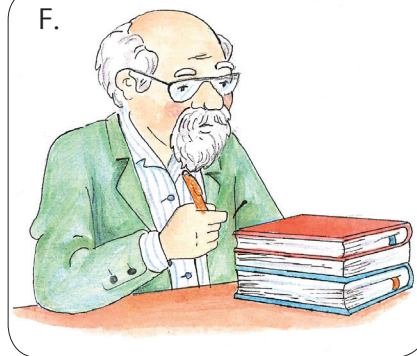
D.

E.

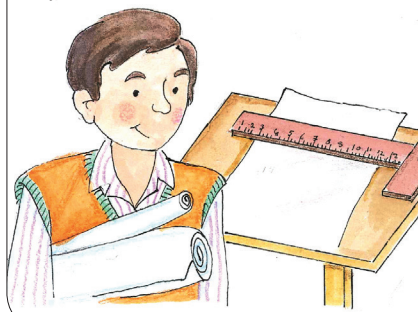
F.

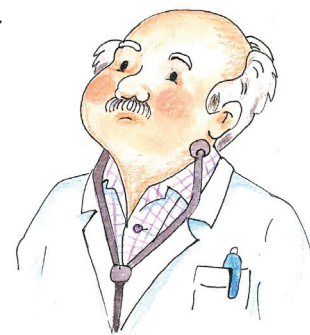
G.

H.

I.

Цаќатәи азанаатқәа, ирыхәтоу ачыдарақәа рыла иеицданы хәоук еиқәшәыршәа.
Акы иеиҳаны аиқәыршәара кәшәтцаргыы шәылшоит.

Афырцшы: Адукат, аиашара ныкәигароуп.

Адукат

Аргылаф

Аңцъныр

Аҳақым

Амедеиҳәшья

Амузыконт

Артцафы

Асахьаҗыхы

Ашәкәыфы

Анапхгафы

Абзиабарала итәу

Ацхырааф

Атцафы

Аиашара икәныкәо

Уеирызкаауа

Ачҳара злоу

Згәы хытхытуа

Илахҗыху

Аусура абзиабәф

Естетика

Атцаафы

Азҗлымҳафы

Азцаарақәа рызбара абзиабәф

Артцара бзиа избо

Ахәоуқәа еиқәшәыршәа:

Афырцшы: Дукатс укаларц азы ухатәы бызшәа ибзиазаны иудыруазароуп.

1.
.....

2.
.....

3.
.....

4.
.....

Е. Сзанаат еилкаа.

Шәхазы занаатк алышәх. Шәфыза 15 зцаара шәытаны шәзанаат аилкаара иеазишәоит. Ишәитаз азцаарақәа “Ааи” мамзар “Мап” хәа атак ишәтар алшоит. Еиха имаҷу азцаара ала азанаат еилызкааз даиааиуеит.

- Аофис аҕны аума аус ахьууа?
- Ууалафахәы харакума?
- Уахынлоума аус анууа?
- Астол уадтәаланы аума аус шууа?
- Ирацәаны җсшьарамшқәа умоума?
- Амаҗәа җыда ушәҗара аҗахәума?
- Укәша-мыкәша ауаа рацәа җалома?
- Уус аҗаҗара зҗаху ауаа рацәаны иҗоума?
- Уус шәарҗоума?
- Уус гәыҗҗәагоума?
- Уус агәәҗеира аҗума?
- Уус ирлахҗыхгоума?

Ғ. Ухақьымхарц азы иарбан Маҗәарқәоу иаҗахқәоу?

1. Амаҗәарқәа зегьы бзиа иҳамбар алшоит. Амала хәҗхьаҗа иаҗаху азанаатқәа рзы маҗәарқәак рҗны ақәҗиара аахарҗшыроуп. Шәгәанала, занаатқәа рзы, иарбан маҗәарқәоу ихадароу? Иеиҗашәырҗш.

Амаҗәарқәа

Физика

Математика

Хьимиа

Анғлыз бызшәа

Аҗсабараҗара

Ахатәыбызшәа

Социология

Аҗоурых

Амузыка

Асахьаҗыхра

Акомпииутер

Агеография

Абәортәыра

Азанаатқәа

Ашкол арҗафы

Ахақьым

Адукат

Акомпииутертә нҗыныр

Агитара архәафы

Амедеихәшьа

Ашәҗәыффы

Аргылаф

Асахьаҗыхы

Аҗшьгаф

Аҗсихолог

Амаҗуфы

2. Цагаатэй ахсаала шэахэацшны, азцаарақәа ртакқәа кашәца.

Амацээрқәа амчыбжытэй рыхсаала

Амш	1тэй амацээр	2тэй амацээр	3тэй амацээр	4тэй амацээр	5тэй амацээр	6тэй амацээр
Ашәахьа	математика	математика	Асоциалтә дырра	Асоциалтә дырра	Амузыка	Анаука
Ашәаша	Абәртцәыра	Абәртцәыра	Анаука	Анаука	Анаука	Амузыка
Ахаша	асоциалтә дырра	Асоциалтә дырра	Ахатәы бызшәа	Ахатәы бызшәа	Асахьагыхра	Асахьагыхра
Ацшьаша	Ахатәы бызшәа	Ахатәы бызшәа	Англиз базшәа	Англиз базшәа	математика	математика
Ахәаша						

1. Ейха бзиа ижәбо, шәгәы иахәо амацээр арбану? Избан?
2. Зынза бзиа ижәымбо амацээр арбану? Избан?
3. Шәгәанала абри ахсаалағы иарбан мшу рейха игәыпцдәагоу?
4. Угәанала абри ахсаалағы иарбан мшу амацээрқәа рейха ианылахғыху?
5. Ахәашаағены амацээрқәа рыхсаала зеипшрахарц утахузеи?

Асахьа адаггы, цақа икоу ахсаалаггы шәхы иашәырхәар алшоит:
Ағырцшы: Апарта ахыхь ҳақәымтәароуп.

Икалозар (- / +)

адца- ианаамтоу акацара
ажәа ахәара
агызшәа акацара
аус еицура
ател - аныкәгара
агхара
атәара - апарта
ажәа апылара (ағахцәара)

3. Цагатэй акласс асахья шәәхәәцш. Шәәра шәтәала акласс аҕны збатәыс иҕозеи?Шәгәәнала акласс аҕҕарақәа иеиқәышшәыпҕхьаза.

Blank writing area with a solid top line and a dotted bottom line on a light purple background.

Blank writing area with a solid top line and a dotted bottom line on a light brown background.

Blank writing area with a solid top line and a dotted bottom line on a light green background.

3 ТЭИ АХЭТА. АЛАХЭАРАК СЫМОУП

1

А. Цахатэй асахья шэахэацшны ижэбаз шэфыза изейтэшэхэа.

1. Афар абакоу?
2. Шэара шэтэала икарцои?

В. Ажәақәа асахьақәа рыла иеиқәшәыршәа.

Ателефон

Аақхьара

Аира амш

Ателефон

Алахәара

Адныхәалара

1

3

2

4

5

6

С. Ажәакәа аус рыдулара

А. Уиира амш ианбыкәу?

В. Цәыббрамза 25, 2002 ш. У(Б)ара у(Б)иира амш ианбыкәу.

а.

Ажырыныхәа						
ашә	аф	ах	ац	ахә	асб	аме
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

Жәабран						
ашә	аф	ах	ац	ахә	асб	аме
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28					

Хәажәкыра						
ашә	аф	ах	ац	ахә	асб	аме
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

Мшаңы						
ашә	аф	ах	ац	ахә	асб	аме
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

Латцарамза						
ашә	аф	ах	ац	ахә	асб	аме
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				
30	31					

Рашәарамза						
ашә	аф	ах	ац	ахә	асб	аме
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30		

Пхынгәы						
ашә	аф	ах	ац	ахә	асб	аме
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

Нанхәа						
ашә	аф	ах	ац	ахә	асб	аме
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

Цәыббрамза						
ашә	аф	ах	ац	ахә	асб	аме
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	

Жьҕаарамза						
ашә	аф	ах	ац	ахә	асб	аме
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

Абцара						
ашә	аф	ах	ац	ахә	асб	аме
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30			

Пхынчкәын						
ашә	аф	ах	ац	ахә	асб	аме
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

1 Цаҕа иарбоу ашықәсқәа ҕыраала ианышәтца.

2002 ҕ нызкыи ҕба.

1995 зқыи жәшәи шәи пшынҕажәеижәохә.

2005 ҕ нызкыи

1986 зқыи

1973

2017

1864

Латцарамза 21, 1864 ш.

.....

2 Цаҗатәи ашықәсқәа ацифрақәа рыла ианышәтә.

Зқы жәшәи хынџажәи хәба 1965

Зқы жәшәи хынџажәижәаф

џнызқы жәипшъ

џнызқы шәи җшынџажәи жәба

D. Дарбан, данбаии?

Шәыкласс џызцәа риира амшқәа шәразтәаны цаҗатәи ахсаала хашәыртәаа. Нас шәыкласс иазку адыррақәа иалкаау ажәақәа рыла иеиқәыршәаны ирылашәхәа.

Сџыза Ихъыз	Даниз Амш	Даниз Амза	Даниз Ашықәс

Сықдасс аҗны мышкы иеицииз џык ыҗоуп мзасы

ииз џык ыҗоуп. Сара саҗхъа ииз џык ыҗоуп. Сыклас

аҗны зегъы иреихабу иоуп. Сыклас аҗны иреитыбзоу. Аҗаџы

.....иоуп мзасы ииз азәгы дыҗам.

..... и мышкы иеициит.

Алхаси Гэындеи, Акафе «Апра» акны итəоуп. Алхас, Гэында амширахь аацхьара лицəит.

Цаќатəи аиццəажəара иаарласны шəацхьа.

1. Амшира змоу дарбану?
2. Амшира ахьазгəартəу атыц абыкəу?

Алхас : Гэында амчыбжь антцəамтазы гəтакык бымоума?

Гэында : Макьаназы акгы сазымхэыцзац.

Алхас : Иааиуа амчыбжь Асабша аены Мрамза лымшироуп, Хьыблеи сареи лгəылчəанымкəа амшира лзыќахцəит. Бнеиуама?

Гэында : Хəарада снеиуеит. Сагьеигəырѓьеит. Ицəбуп аацхьара азы. Иабаќало?

Алхас : Хьыблараа рќытафьы иќоу рыфны аштафьы иќалоит.

Гэында : Уаха назтахым! Саннеиуа ишəызназгари?

Алхас : Аторти арыжэтəќəеи хара ихармазеиуеит.

Гэында : Ачашəќəагы сара иназгоит ус анакəха. Сан лчашəќəа даараза ибзиоуп.

Алхас : Абри даараза ибзиахеит! Аацхьарагы сырхиоит, акласс акны лфызцəа ирзысшоит.

Гэында : Сара аацхьара сытара атахзам. Атызтыци аамтєи смс ала исзаашьты.

Алхас : Азамана! Абзиараз.

Аиџаажэара дачазнык шэаџхьаны азцаараџа рџакџа џашэџа.

1. Мрамза амшира азгэаџара азбахэ лдыруама?
2. Гэында амширахь дџома?
3. Амшира аџны ирфозеи?
4. Гэында лџыза лџызџыџ шџеилылкаауеи?

Г. Абызшэа аус адулара

Ааџхьара адкылара.

Алхас : «Аиџыларохь унеиуама?»

Гэында : Хэарада, снейеуеит сеигэырџьаны. Иџабуп ааџхьаразы.

Г. Асахьа шэахэаџш. Азызырџыра аџхьа азцаараџа рџакџа џашэџа.

Н. Алхас ааџхьара зиџода?

И. Алхас иџыза амширахь днеиуама?

Уажэы шэазызырфны шэтаккэа гэшэта.
даеазнык шэазызырфны азцааракэа ртаккэа кашэца:

1. Арда дабакоу?
2. Арда асабшаены гэтакыс имоузеи?

Г. Абызшэа аус адулара

Ааңхэара мап ацэкра.

Арда Мрамза илзифыз афымта шэаңхэа.

Бзия избо Мрамза,

Биира амш быдысныхэалоит!
Бааигэара сыказар даараза истахын. Аха
сеаласмырхэыр зымуа чарак икоуп. Уи
амшала бымширахь сызнеиуам. Бфызцэа
рыла аамта бзия шэхыжэгоит хэа
сгэхэхэуеит.

Бызтало ақэра фыц акны агэабзиареи
агэтынчреи, ақэфиарақэеи бзеиғасшьоит.

Алхас

Алхас : Аиңыларохь узнеиуама?

Арда : Даараза истахын, аха сызнеизом. Чарак ахь цартас исымоуп.

Н. Ааҕхъара шәыманы шәызхьымзаз хтыск шәазхәыц. Уажәы уи шәҕыза иахь атамзаара злашьташәцаша алаҳәарак изыжәҕы:

Кыр иаҕсоу.....,

.....

.....

.....

.....

.....

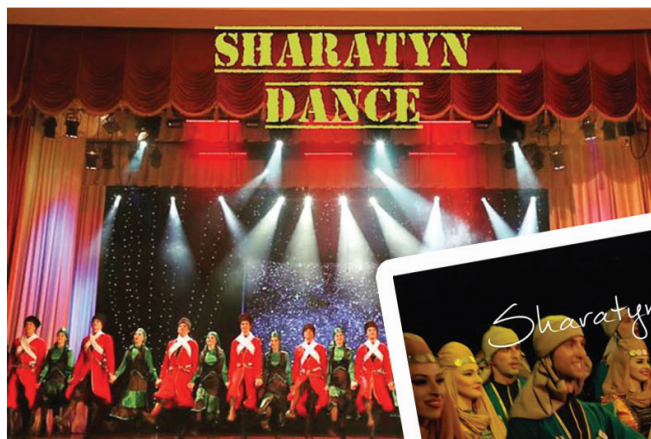
.....

.....

4 ТЭИ АХЭТА. АДУНЕИ АКЭШАРА

**А. Цакатэи асахьафэи ижэбои? Ари агэыц жэдыруама?
Агэыц иарбан аамтоу насгы ақэгыларақэа ахьрымоу?**

В. Ацхьара.

**Ансамбль Шьаратын иазку афымта шэацхьаны цака иану
азцаарақэа ртакқэа кашэца.**

Харт Шьаратынаа, ацстазаареи, акультуреи, ажэлэр рфагыц хэамтақэеи акэашарақэа рыла иаахарцшуеит. Хакэгэыларақэа рфэи хмилац мацэақэеи, хакэашарақэеи, хажэабжькэеи, хкультуреи рбарц азы иахзаауа имацфымкэа ахэацшцэа хамоуп. Урт хара ианхахэацшуа хазнысыз ирыхэацшуеит. Харгыи акы зацэык икаццо ажэйтэтэи хкультуреи, хакэашарақэеи, хмузыкақэеи иахьатэи асцена акны ақэыргылара ауп.

Шьаратын, жэлэр рыкэашарақэа ахьчоит, урт ирзку ажэабжькэа еизнагоит, аус аднауло- ит, икэнаргылоит. Акэашаратэ гэыц 1970 шықэсазы Едуард Бебиа инахгарала Акэа иапцан. Уи аахыс адунеи иеиуеицшым атыцқэа ркны рыкэашарақэа ыкэыргыланы ахамтақэа аиухьеит.

Хрепертуар акны жэлэр рыкэашарақэеи рашэақэеи ыкоуп. Акэашарақэа, ирыхзызааны иахзырзахыз амилат мацэақэа рыла икэхаргылоит. Хаматэа цшзақэа, абафхатэра змоу

хакэашацэа ирышэтцаны асцена икэнатцы ахэацшцэа рыбла хнахуеит. Шьаратынаа рыкэгыларакэа абри амшала хаштшьа рыкэзам. Ахэацшцэа гэгэала ирнырны ргэалашэарафэы ианхоит.

Шаратын, иахьанза Урыстэыла, Тьыркэтэыла, Иордания, Сирия, Белгиа, Германия, Франция ухэа, иеиуеицшым ахэынтқарракэа рфэы икэгылахьеит. 60 ыык акэашацэа еиднакылоит. Акэашацэа рыкэракэа ибжьаратэны 25ш. ркынза икоуп.

Азцаарақэа:

- a. Шьаратын иарбан аамтоу ианаццаха?
- b. Шьаратын ахьыкэгылаз ахэынтқарракэа арбану?
- c. Шьаратын иарбан хэынтқарроу ацыхэтэан иахьыкэгылаз?
- d. Шьаратын акэашарақэа иеицанахэозеи?
- e. Ансамбль Шьаратын акэашацэа шаќафэы еиднакылозеи?
- f. Шьаратын аќны укэашарц азы шаќа ухыцуазар ахэтоузеи?

1 Ажэақэа аус рыдулара.

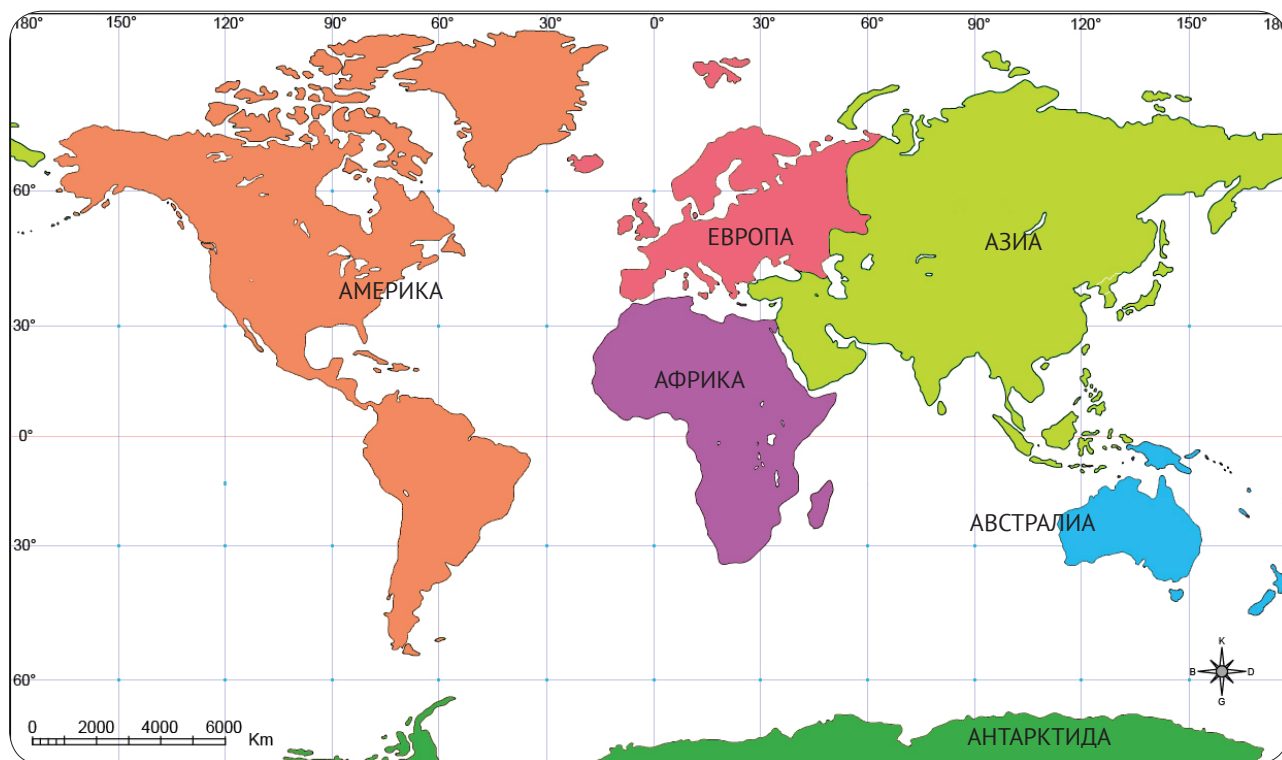
Афымта иагэылоу, ирыцатцэагэаны иалкаау ажэақэеи ахэоукэеи шэрыцхьаны, ажэақэа иаанаго шэрызхэыц, насгы иеифашэырцшы.

1. Ақэгылара	a. Ақэфиарала ирхау ацьшьара
2. Ахэацшфэы	b. Хаштшьа змам
3. Ахьчафэы	c. Абафхатэра аарцшра
4. Акэашаратэ гэыц	d. Иалкаау жэларык ирызку, акультуратэ кэашарақэа
5. Ахорееграфия	e. Акэашаразы зееидызкылаз агэыц
6. Жэлар рыкэашара	f. Иалкаау акы зыхьчо ауафэы
7. Абафхатэра злоу	g. Уск аќны ибзиоу
8. Хаштра зқэым	h. Кэашарак ақэыргылашьа
9. Ахамта	i. Ақэгылара ахэацшразы инеиз ауафэы

С. Азызырфэыра.

1. Алхас, Шьаратын адунеи иакэшоит зыхьзу афиша, Гэындеи иаби ирыцеифишоит. Аифэцаажэара захьзу азцаарақэа, ртаккэа ќашэтца.

- a. Иаб шаќа шықэса рацхьа Шьаратынаа дрыхэацшхьааз?
- b. Шьаратынаа зегы реиќа иеицырдыруа рыкэашафэы хада дазустада?
- c. Шьаратын иарбан тэылақэоу рахтны-ќалаќыкэа рќны икэгылараны икоузеи?
- d. Иарбан хэынтқарракэоу Ацсуа диаспорақэа ахьыкоу?

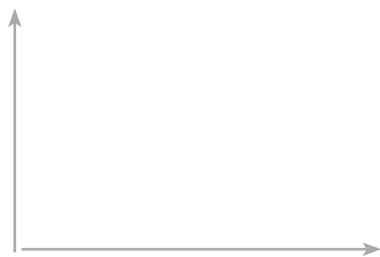

2. Дағазнык шәазызырфы; «Шьаратын» иарбан адгьылҕацәхәтәқәеи атәылақәеи ахтны-қалақьқәеи ркны иқәгылахьоузеи?

Адгьылҕацәхәтә	Атәыла	Ахтны-қалақь

D. Абызшәа аус адулара

20 шықәса раахыс Шьаратынаа сырмыхәацшыц.

- Тьыцх урыхәацшыма? МАП.
- 5 шықәса рацхьа срыхәацшыма ? МАП.
- Атцыхәтәан санбарыхәацши? 20 ШЫҚӘСА РАЦХЬА .
- Уаанза сьзырхәацшхьазма? МАП.

..... 30 шықаса
раахыс дкэашоит.

..... акэашара данбалагеи?

30 ШЫҚӘСА РАҒХЬА.

..... акэашара дакэытцхьоума?

МАП.

Кыр цуеит Шьаратынаа сырмышэацшзац. (Ацыхэтэан санбарыхэацши? КЫР ШЫҚӘСА РАҒХЬА)

1995 ш. аахыс Шараатынаа сырмышэацшзац. (Ацыхэтэан санбарыхэацши? 1995)

Иацы аахыс амузыка сазымзырөзац. (Ацыхэтэан санбазызырөи? ИАЦЫ)

Е. Ажэа аус адулара

- Шьаратын рацхьатэи ақэгыларақэа рыөбагы, Ғыркэтэыла ахтны-қалақь Анкареи уи аамышьтахь еиқа идуу ақалақь Стампыли ркны имөапысуеит.

- Ахцатэи рықэгылара Америка ахтны-қалақь Уашигтон, ацшьбатэи акэзар Ниу Иорк икалоит.

- Ажэбатэи насгы ацыхэтэантэи рықэгылара Иапониа ахтны-қалақь Токио имөапысуеит.

1	Акы	Актэи
2	Өба	Аөбатэи
3	Хца	Ахцатэи
4	Цшьба	Ацшьбатэи
5	Хэба	Ахэбатэи
6	Фба	Афбатэи
7	Быжьба	Абыжьбатэи
8	Ааба	Аабатэи
9	Жэба	Ажэбатэи
10	Жэаба	Ажэабатэи

Рацхьатэи өба

Ғ. Ақхъара

АЖӘАБЖЬ ЗМОУ КӘАШАРАК

1. Асахъағы ижәбо иарбан кәашароу?

Аураашья: Ақсуаа ажәйтәтәи рынцәахатцара аамта ақынтә иахъанза иааиз атасқәа иреиуоуп. Еихарак ачарақәа рынцәамтазы амузыкәтә анцәахәқәеи анцәанақәеи хәа ирымаз Радеи, Рашъеи, Рирашъеи ирызкны инарыгзо тасуп. Рыкәашарақәа рыкны ахала ақәгыларақәа еиғъазшьоз Ақсуаа, абри акәашара акны ус акәымкәа, зегъы рыжәоахырқәа еибытаны реааидкыланы, нақ-аак изазо, насгъы ашьшьыхәа ишьтыцо ихъыхәмаруа, агәта итагыло амәацгафы ихәо ажәақәа иеицәакны «Аураашья!» хәа атак азықартцит. Агәта дтагыланы ажәа зхәо амәацгафы, итаххар атоурых хтысқәеи афырхацәеи ирызкны, итаххар ачара иазкны, итаххаргъы зеалызкааз афар ирызкны ажәа ихәар калцит. Дызлацәажәо, насгъы шақа аамта дахцәажәо иара мацара инапы иануп. Ажәлар злахәу, ицшьоу абри агъыжь, аамта цацыцхъаза аеартбаауеит, агырхара тасзам, убри амшалагы знызынла ашта ианамклак аанда арбгара рыкәшәцит. Аураашья антәамтазы акәзар, анапеинкьарала ахапа ырғызны, ақсуа кәашара нарыгзит, абас алагы ақабз кәашара хдырқәшцит.

1. Зытцаҕа тэаҕоу ажэакэа рцакы шэазхэыц:

a. Ритуал	1. Ацеремониа хкык.
b. Ақьабз	2. Уск рацхьатэи ахэҕа.
c. Антэамта	3. Уск ацыхэтэантэи ахэҕа.
d. Жэоахырла	4. Иеивагыланы, рыжэоахырқэа еибытаны.

2. «Аураашья» акэашара ажэйтэ аамтақэа рзы ианынарыгзоз хыкэкыс ирымаз?

3. «Аураашья» акэашара иахьатэи аамта хыкэкыс иамои?

4. «Аураашья» акэашара ашьақэгылашьа зеицшроузеи?

G. Азызырѡра.

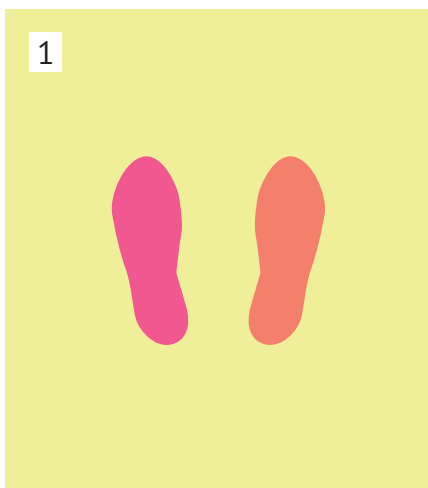
Уажэы «Аураашья» амелодиақэа руак шэазызырѡуеит. Амузыка иацырхэо ажэакэа ирыгу шэарт ихашэыртэаа.

Аураашья	Уа- хаа-а-ха-ха!	Уа Раида!
	Аураашья!	Аураашья!
Уа, уаа, уа Раида!	А-ха-ха-ха!	Уа Раида!
Җаит Рерашья уа Раида!	Аураашья!	Аураашья!
Аа-хаа-ха-ха-ха!		
Уо-уо-уа-уа Раида!	Аураашья!	Аураашья!
Аа-хаа-ха-ха-ха!	Аураашья!	Аураашья!
Уа уаа Раида, җаит Рерашья!	Ахьырцара	
Уа Раида!	Аураашья!	Аураашья!
		Ицсақэитцеит
	Аураашья!	Аураашья!
А-ха-ха!		Уа Раида!
Уа уау җацдамхароуп!	Аураашья!	Аураашья!
Җаит Рерашья уа Раида!	Амѡа дықэлеит	Уа Раида!
Уа уау җара җиааироуп!	Аураашья!	Уа Раида!

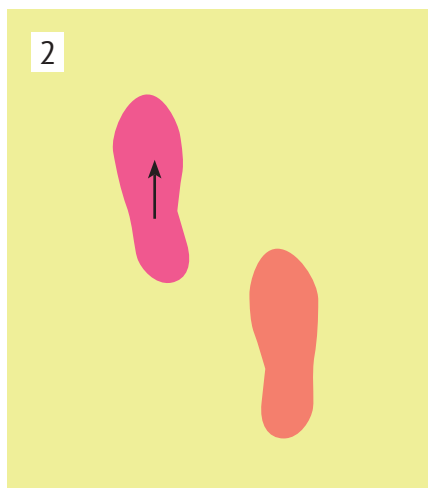
H. Аураашья акэашара җцап.

Аураашья ианыхэмаруа атыцҗацэеи ацкэынцэеи рыжэоахырқэа еибытаны иеикэшаны игылоит. Рыгэҕа игылоу ауаѡы хтыск еиҗахэо ахапа аниҗэо, икэашогы

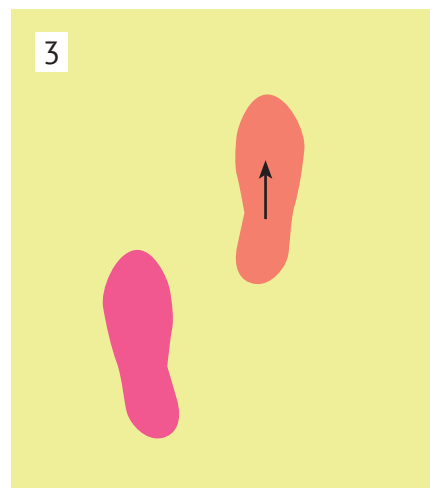
«Аураашья» хэа ицхэаны, раґхья рарґа шьяпы, насгы, рарма шьяпы ашышыхэа икэзазо, игьежьюа ашта иакэшоит. Шэааи, Аураашья хайцыкэашап!

Алагамта

Арыґарахьтэи ушьапы уқэґиланы арымарахьтэи ґхьяка икья.

Арымарахьтэи ушьапы уқэґиланы арыґарахьтэи ґхьяка икья.

Аураашья

І. Ажэабжь змоу даеа кэашарак шэфыза изеиґахэаны ашыаґақэаґы ишэырба.

Иалышэхыша акэашарақэа: Шьешьен, Кафе (зефак), аґсуа, ґлеперуж, кафе гэаншье.

Moderate ♩ = 120

АУРААШЬА

Уа, уаа, уа Раида!
Ҳаит Рерашья уа Раида!
Аа-ҳаа-ха-ха-ха!
Уо-уо-уа-уа Раида!
Уа-уа- ажэлар рфырхатца!
Аа-ҳаа-ха-ха-ха!
Уа уаа Раида, ҳаит Рерашья!
Уа Раида!
Уа уоу шәеидышәкыл!
Ҳаит амарҗья!
А-ҳа-ҳа!
Уа уау ҳаҗамхароуп!
Ҳаит Рерашья уа Раида!
Уа уау ҳара хиааироуп!
Уа- ҳаа-а-ҳа-ҳа!
Аураашья!
А-ҳа-ҳа-ҳа!
Аураашья!
Аҗарчеи кны
Аураашья!
Иҗы длақәтәан
Аураашья!
Ахьырҗара
Аураашья!
Раҗхья дгылеит
Аураашья!
Хьызрацара
Аураашья!
Амҗа дыкәлеит
Аураашья!

5 ТЭИ АХЭТА. САРА АГАЗА

1 Азызырқыра.

А. Шэазызырқыранза цақатэи асахья шэахэацшны ижэбаз шэқыза изейташэхэа.

В. Асахья ейтах шэахэацшны цақатэи азцаарақэа агэыц ишэыцало рыла иейцыкашэца.

1. Афар абакоу?
2. Избан уа изыкоу?

С. Ажэақэа шэырзызырқыны асахьяқэеи дарей иейцышэца.

акаҳара

ашьяпы аххэыцра

ашьяпы аццэара

ахьташьра

ахыхь

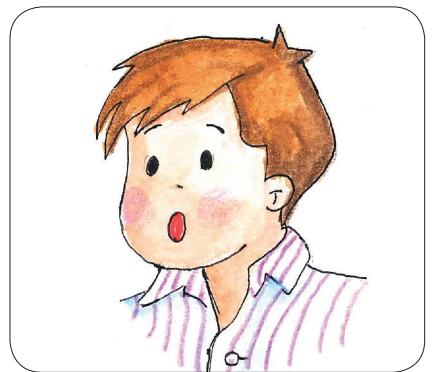
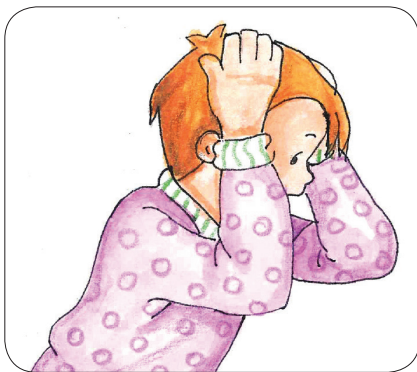
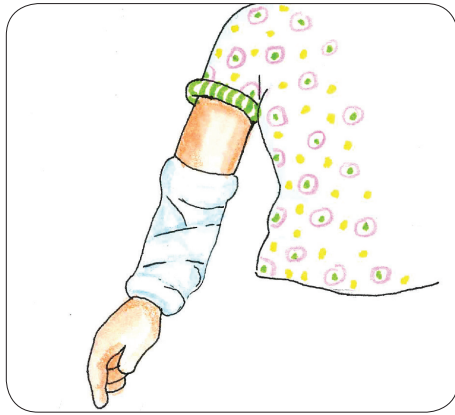
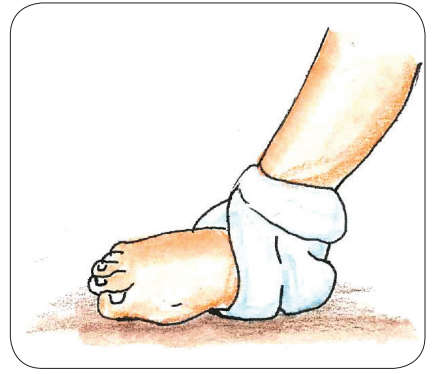
ацьашьяра

афнытэи амашэыр

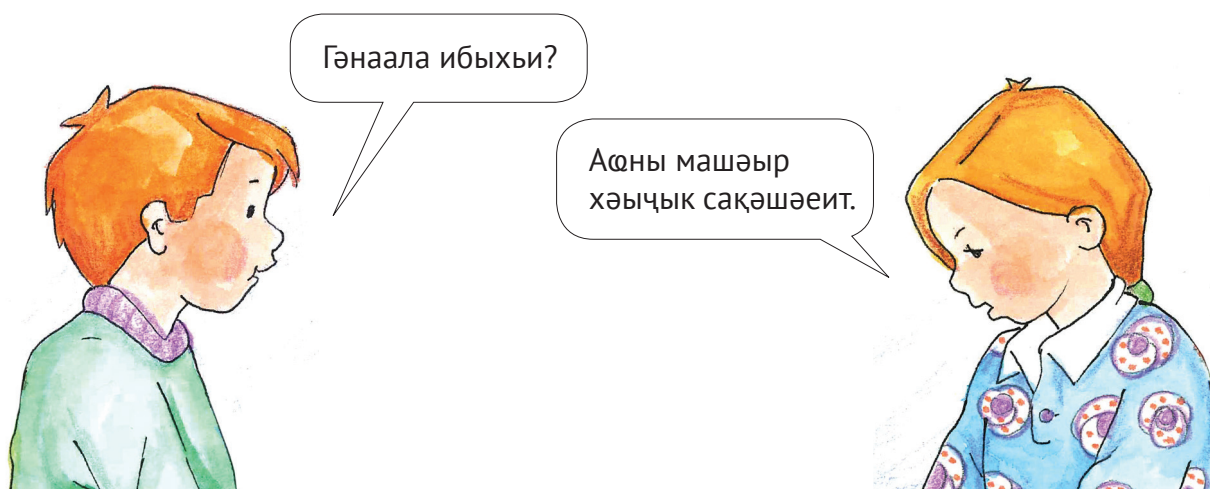
анапы аццэара

ацэафара

агэы ахынхэра

D. Аҫырҫшы шәазызырҫыны изакәу шәҫыза шәиазҫаа.

E. Шәазызырҫыны шәаҫхы: Аҫар иабакәу? Икарҫои?

- Аҫырҫ** : Кырза аҫшра сықәымшәап хәа сгәыҫуеит. Схы бзианы избом. Мрамза бҫәа бамыфан шыҫа!
- Мрамза** : Сеысзаанкылом Аҫырҫт! Сшыапы гәҫәала саҫоит.
- Гәынаала** : Ачара ашҫаҫы ахәаҫқәа брыдкыслазар акәхап. Адәыпырпыл ахышы бшыапы.
- Аҫырҫ** : Баша шышкамск аҫҫазар акәхап. Имжәыҫ кумпирк нахышы.

Гәнаала : Ашышкамс ацҳазар, амажә арҗыга азы иналаршышыны убри бшыапы иахшышы.

Мрамза : Ишҗа? Сара Сышәшыуама мамзар сышәрыбзиоума?

Амедеиҳәшья: Аҗсырт, аҳақым дыжәбар калоит. Шәаргы абарт ақьяадқәа хашәыртәаа икалозар.

Аҳақым : Хьяас ишәымоузеи?

Аҗсырт : Сыхыташыуеит, насгы схы сыхыуеит

Аҳақым : Угәы хынхәуама?

Аҗсырт : Ааи, лассы лассыгы исҗысхуеит.

Аҳақым : Ммм. Иацы афестивал аҗны аҳалыжә уфама?

Аҗсырт : Ах, аиеи. Ишҗеилышәкааи?

Аҳақым : Абри аҗыза ахьяа зауз жәаҗык ачымазаҗцәа соуит иахья. Афатә ашхам уҗырхагахеит, иухыыз хдыруеит шыта.

Аҗсырт : Аҳалыжәқәа?

Аҳақым : Ааи. Иахья ибзианы уҗсы шыа, насгы азырыжәтә уаиеигзақәа ижә. Уаҗгәгы сара усзас, икалозар.

F. Ацәажәара Ақәыргышрақәа! Шәазызырҗы, иеицышәхәа насгы, иеицышәта.

1. Ишәымои? Агәабзиара шәзеиҗасшыоит.
2. Схы бзиамкәа избоит.

Г. Асахья шәхәяңш. Ицәжәқода? Шәзырқыны шәяңһа.

Мрамза : Гәнаала бышцакоу?
Гәнаала : Итәбуп, еиха сеиғьуп.
Аңсырт : Ишәыхы шәарт абас...?
Мрамза : Иңьоумшәан Аңсырт, баша аоны машәырк хәхьит.
Аңсырт : Ишцакалеи?
Гәнаала : Мрамза иацы хара хәхь дааит. Абартцағы хәицыоуан.
Мрамза : Цака баазазаарын, ихазгәамтазеит. Гәнаала лшәпы ықәкьаны дкахаит.
Гәнаала : Мрамзагы сара дсықәхаит. Сара сшәпы иххәацит мацара ауп, аха Мрамза лнапы ццәеит.
Несреи : Унан! Агәабзиара шәзеиғьасшьоит!
Мрамзеи Гәнаалеи: Итәбуп.
Аңсырт : Ақытағы ииатәазах, насгы итбаазах икоу амзырха шәыбзиахара иазыцшуп.
Мрамзеи, Гәнаалеи, Аңсырти: Иеицыччоит.

Н. Мрамзеи Гәнаалеи рыртцаөцәа дара ирызкны ирөыз анцәмта шәазызырөны шәаңхьа.

Гәнаалеи Мрамзеи бзиахәқәа!

Агәабзиара шәзеиғьасшьоит! Аоны ишәхыжәгаз амашәыр даараза иңьасшьеит. Иаарласны агәабзиара шәаурц стахуп.

Шәыртцаөы

I. Хыхь икоу анцәмта шәахәаңшны шәаргы шәөызак агәабзиара изеиғьазшьо өымтак шәырхиа.

Гәнаалеи,

.....

.....

.....

6 ТӘИ АХӘТӘ. 13-ТӘИ АХӘАША

1 Цақатәи азцаарақәа ртакқәа еицыкашәтә:

- a. Амцхатцара шәймоума?
- b. 13-тәи ахәаша закәызеи?
- c. Иахьа шәзықәшәараны икақәоузеи?

2 Цериц, зымшьта цәгьаз ихәаша.

a. Цақа Цериц ихәфәи иааикәаз шәрыцхьоит. Рацхьа иаарласны ақыра шәылацш ахыжәга. Хыхь икашәтәаз атакқәа иреицшыз ахтысқәа калама, игәашәт.

Уажәы цқьа шәацхьаны ақыра ацыхәтәаны икоу азцаарақәа ртакқәа кашәтә.

«Иахьатәи амш сара сзы зынза ибзиамызт. Ашыжь асаат 06:30 рзы сгылар стаххеит. Аха сзымгылеит. Избанзар, аиарта салбганы снацәкьыс хәычы сырхәеит. Сшьапы сықәгыларц аныстаххагы аус ахьызуаз астал схы аасырхеит. Сылахь чит.

Аеыкэабартахь снейт. Адашьма баазан. Сшьапы ықәкъан, скаҳайт. Суаҕаа кәакәейт. Сышьтыңо аеыкэабарта сталт. Аеыкэабартаҕы азы аасыртит. Ацаа иақызаз азы. Азырҕа ықазамызт. Ацаа иақызаз азы ала иаарласны зык сықәыстәейт.

Аеыкэабарта сантытцуаз ейтах сшьапы ықәкьейт. Ғыцха скаҳан, схапыц ңейт. Схапыц ажы ашьа аара иалагейт. Иаразнак бамба ҕытк сҕы иҕастейт.

Суадахь снеит. Исшәыстдараны иҕаз сыматәақәа сзымпшааит. Зеггы сан ашыжь азәзәага италцазаап! Иажәыз харпк сышәтцаны ҕынск сышьасцеит. Макьана инымтәазац! Шыжьхьа ҕастарц азы ҕынск еикәак снеит. Ауаҕьаҕ аҕынтә адырган згарц шыстахыз смахәар збылын, ача анысхыхуазггы снацәкыс ҕыскеит. Ашкол сагымхарц азггы шыжьхьа аҕатцара сахьхәит.

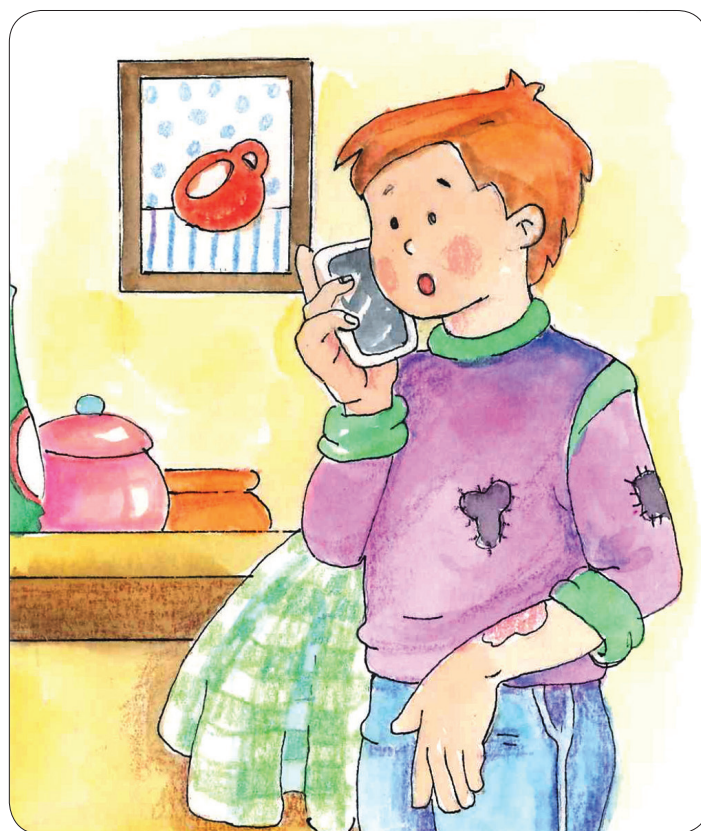

Схаҕыц ҕеуп, алымт схыкәкәа,
смахәар шбылыз, снацәкыс
шыҕказ аоны сдәылцит.

Амла сакуа, ашколахь сааит,
иҕаларц ишәтахыз? Сшәыра аоны
исхаштзаап!

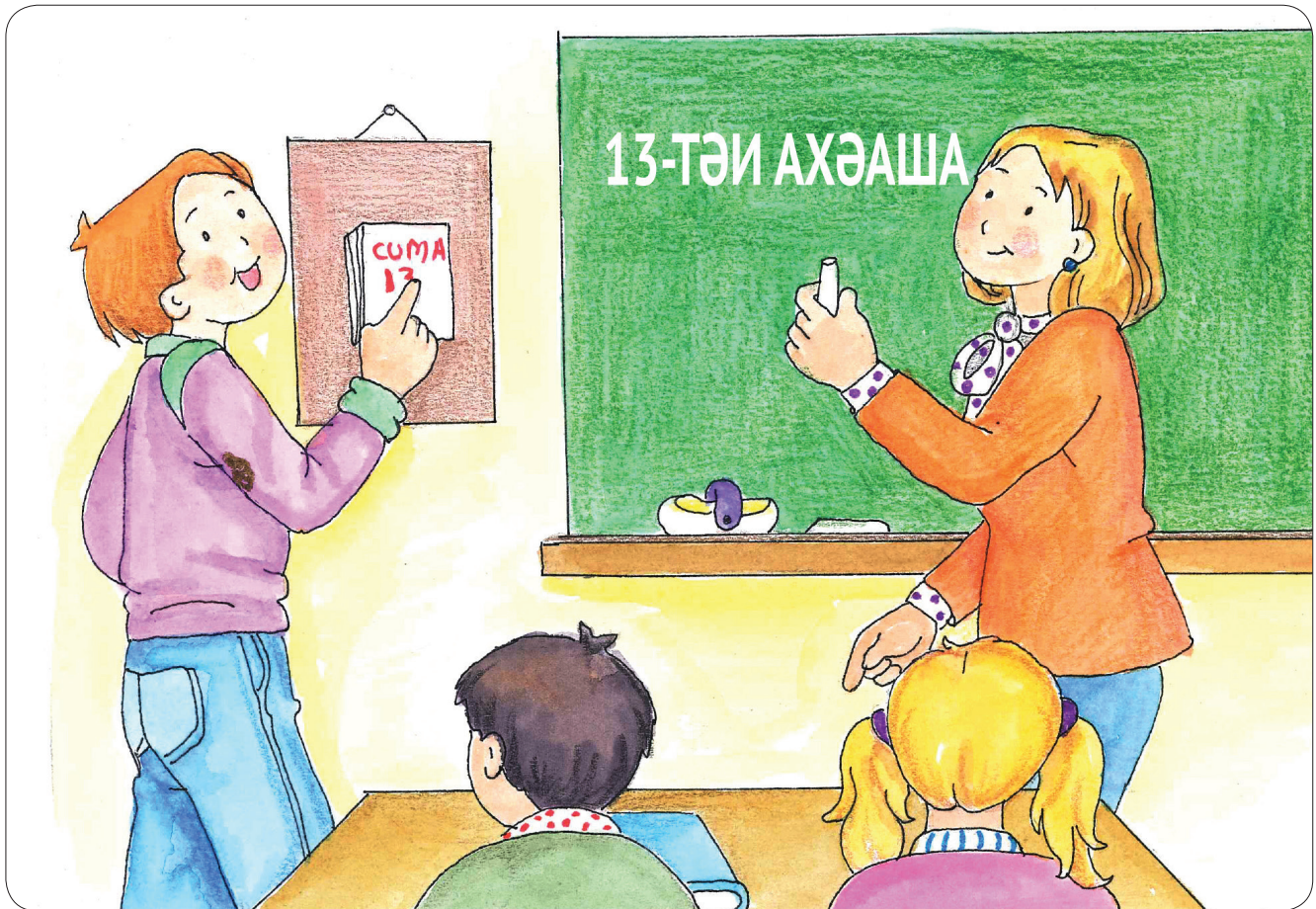
Макьана инымтәазац! Схаҕыц
азы ашкол агәабзиарахьчартахь
снеит. Агәабзиарахьчарта шә аркын!
Амедиехәшья дымзааҕазаап,
дзымааизаап.

Сан сылзасын, зеггы зейтасхәеит.
Ахақым диацәажәаны аамта
шылылхуа салхәеит. Амала амчыбж
анцәамтәазы схаҕыц шыҕеу аоны
саанхоит.

Аурок сдалеит. Арцафы иахьатэи арыцхэ хгэлаиршэеит: Амза 13 акэын, амшгы Ахэашан!

Уажэы иеилыскааит! Иахьа сара сзы итабыргыцдэьканы 13 ахэашоуп. Уаха икаларыз?»

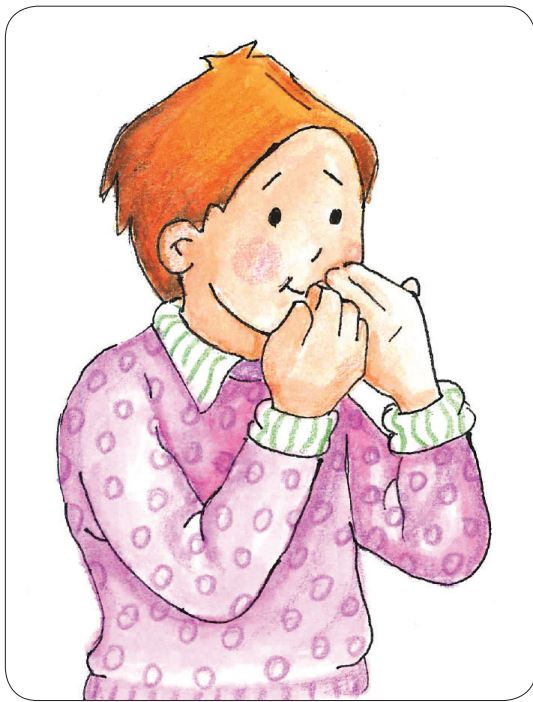

в. Ииашоу / Агха змоу

Цакатэи ахэашьақэа ииашазар “+”, ииашамзар “-” ианышэца. Агха змоу ажэақэа шэыриаша.

1. Иахьа Церит изы имшьтацэгьан.
2. Церит азы хьшэашэа ала иеикэабейт.
3. Уынтэ дкахаит.
4. Еиха бзиа иибоз има́тақэа ишэйтцейт.
5. Ача аниыхуаз инацэкьыс қи́кейт.
6. Иуызцаа иартмак ргэапхеит.
7. Амедиехэшьа ихапыц ахьқи́еыз азы дгэамцит.
8. Иан ахақьым икынтэ аамта ылылхит.

с. Цакатәи акацарбақәа шәхы иархәаны Цериц ихьыз анышәца.

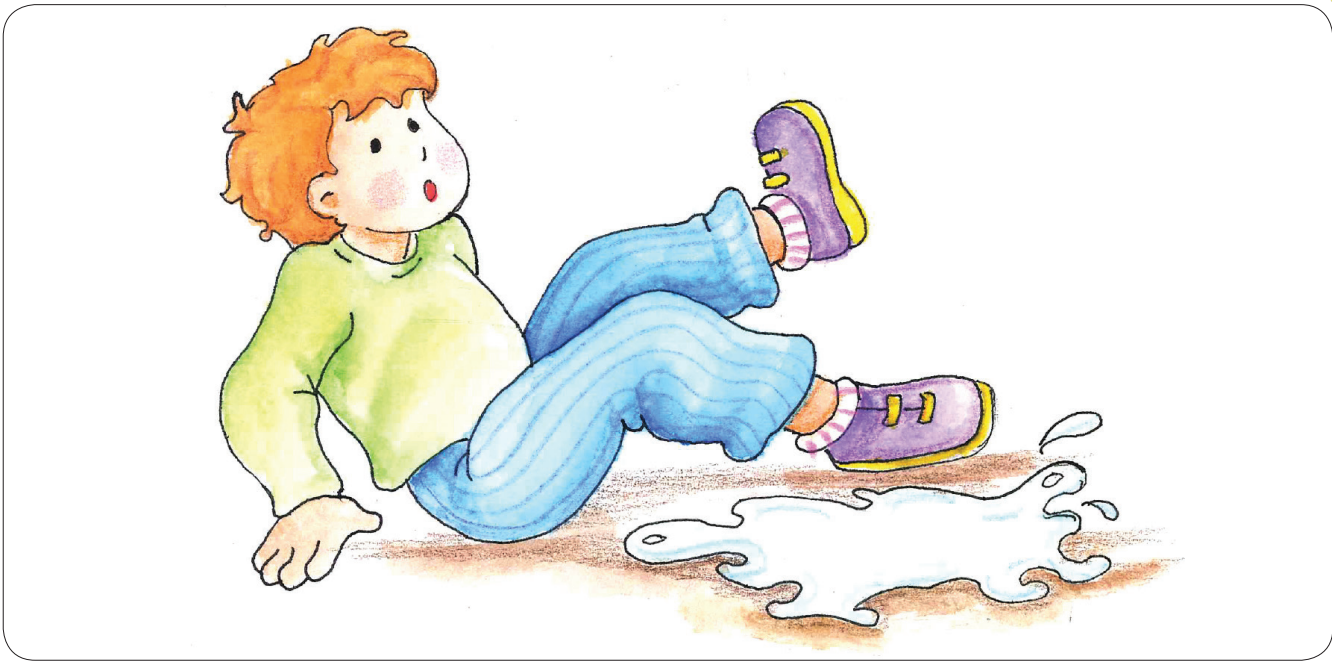
Агъера

Ахаңыц
.....
.....

Акыдкъара

Ахы
.....
.....

Ақәкьара

Ашьапы

Акәакәара

Ауаҕа

.....

.....

Ахәахәара

Анацәкьыс

.....

.....

3 **Аиҗәәжәара**

Журналистк иеиңш Ғерит шәиәәжәәшәә шәхәыц. Шәара ишәиҗаз аҗакқәә
цаҗа иануп.

Азҗаарақәә шәырхиа.

1. ?

Ахәашәәны.

2. ?

Мап, избанзар аиарҗа салбгеит.

3. ?

Схы кыдыскәеит; уи амшала ичит.

4. ?

Мап ус акәзамызт, кырза ихьшәашәан.

5. ?

Сан азәзәага иҗалыжьзаап.

6. ?

Ажәытә харҗки иҗжәаз җынс еиқәәки сышьастцеит.

7. ?

Смахәар сыблит, снацәкыс җыскеит.

8. ?

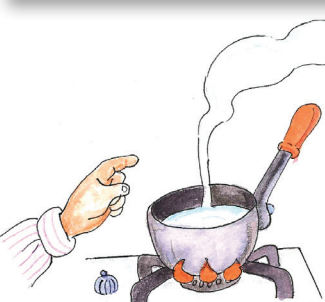
Амедиехәшьа дсымбеит. Иахьа ашкол ахь дмазап.

9. ?

Избанзар иахьа амза 13 ауп, насгы Хәашоуп!

4 Амашәырқәә

Цақатәи амашәырқәеи, изыхъбақәәзи, рцыхәтәеи, цсыхәас иартақәәзи жәбоит. Машәырцыңхьаза ифырцшыгоу аххәаа иеицшу иқашәцатәқәоу еиқәшәыршәа.

Амашәырқәә	Изыхъбақәәз	Ацыхәтәә	Цсыхәас иаҭақәо
Амашынақәә реинъбара			
	Амәатәи алашарафәи аанымгылара Аласра	Ацхаста гәгәә Ахәра	Амилициа рыпъхара Ацхыраара ласы ацъхара
Акаҳара			
	Акиба ақынтә лассы Амардуан Ацаа ақәшъқыраара Ахаҳә аҭацара	Ашьапы аххәацра Ашьамхқәә рхәахәара Ақәәкәә ахьра	Ацаа Акрем чыда Ахьаа артәага
Азәы, мамзаргыы акы аңъбара			
	Аныкәарафәи анацшы-аацшра Иағны аныкәара Аныкәарафәи атефон алахәмарра	Алахь ачра Ашьапы аххәацра	Ацаа Акрем чыда
Анапы абылра			
	Ишу ақәцал алакысра	Анапы абылра Анапы ахьаара	Азы акны 20 минут аарцшра Ацаа Акрем чыда

Иҗырцшу аххәа:

Амашынала амашыр злакалои? Аныкәцафы амѡа алашараҗы даанымгылакәа иаҗны иныкәицар, даҗа машынак ала иеинкѡит. Амашыр амшала, аѡмашынакгы аҗхаста роуеит. Иара иҗатәақәаз ахәрақәа роурггы калоит, машырк аныкалалакь иаразнак амилица ирзастәуп. Амашыр гәҗәзар, аҗхыраара ласгы ирыҗхатәуп. Зеггы иреиҗу амашына агәеанызаара агәеанызаарала ауп.

Аххәа 1.

.....

.....

.....

Аххәа 2.

.....

.....

.....

Аххәа 3.

.....

.....

.....

5 Амцхатарақәеи ажәйтә җасқәеи.

13 тәи Ахәаша ихәанчоу азхатароуп.. Уаҗа ихәанчоу азхатара ыкоума? Имцу азхатарақәа реиҗш, изхылҗеааз хзымдыруа ажәйтә җасқәаггы калар алшоит. Иаххәап Зиуауа иеиҗшу.

ХАНЦЕРЕИ ГЭША

- a. Асахьаҕы ижэбо акьанцья закэызеи?
- b. Шэгэанала арт ахэыцкэа абри акьанцья ала икарцои?

Афымта шэаҕхьаны азцааракэа ртаккэа кашэца.

Аарѡара аныкало аамтакэа раан Зиуауа аныхэара амѡаҕгаразы ақыта ахэыцкэа цыара рееидкыланы акьанцья дук, мамзаргыы абаха иалхны ауафы исахьа иеипшыртэыз фигурак ала ЗИУАУА ашэа еицыхэо аѡнкэа еимданы афатэкэа еизыргоит.

ЗИУАУА еиѡызкааз ауафы азэггы иамхэазакэа ахэыцкэа еизганы аныхэара иалаиргон. Ари ауафы, ахэыцкэа рыцхыраареи, иеидыркылоз афатэлытцкэа афатэкэа рылхра зылшоз азэ иакэхон. Аныхэара ажэакэа здыруаз ақытауаагыы рышэ илагылаз ахэыцкэа азцаара рымтакэа, иаразнак имазеины ирымоу афатэлытцкэа руак рытаны, иныхэаны инаскьаргон. Заанаты адырра рымтареи, азцаара амтиреи пкараны икан. Ари уацымныкэар аныхэа бжыысуеит хэа иазхарцон. Иеизыргоз афатэлытцкэа еихарак ахэша, акэтаҕы, аҕыка насгыы

ашыла акәхон.

Иеикәдыршәаз акьанңа ЗИУАУА, иткәаны ирымаз ах ипқа лакәны иахырыпхьазоз азы, афнаҗакәа ианыртауаз зны зынла идырбаазон, еихаракгы ашта иантыцуаз атәца ала азы рыкәыртәон. Җнаҗацыпхьаза ашә аҗны ЗИУАУА ашәа рхәон. Нас иеидыркылаз афатәлыхкәа рыла зык ахыкәахь инеины афатәкәа җартон, ахәыцкәа рызхара анырфалакгы ЗИУАУА акьанңа ала изсон. Аамышҗахыгы иткәаны ирымаз ЗИУАУА атып ахь инеиааит хәа азы иартон. Ажәак ала ахы иакәитыртәуан.

ЗИУАУА, ЗИУАУА

ЗАР ИҚӘАҚӘА МАРКЫЛДЫШЬ

АХ ИПҚА АЗБА ДАКИТ,

ЗЫ ХӘЫЧЫК, ЗЫ ХӘЫЧЫК

ЗЫ ХӘЫЧЫК ХӘА ДАХЗЫҢИУАМ,

ЗЫ ДУК ХӘА ДАХҢИУЕИТ

.....

Хыхь иҗоу афымҗа дачазнык шәапхьаны азҗаарақәа рҗаккәа җашәҗа.

1. Ахәыцкәа акьанңа рыманы ианбаныкәо?

.....

2. Ахәыцкәа акьанңа рыманы иабаныкәо?

.....

3. Ахәыцкәа изыхныхәозеи?

.....

4. Аныхәара ианалгалак ашҗахь аҗахәа ахәыцкәа ирзыруеи?

.....

6 Ажэйтэ цасқэа

Шәеиҳабацәа шәрацәажәа. Зиуауа иафызозу ажэйтэ цаск рфышәтцаа, насгы абри атцас еитазхәо фымтак шәырхиа.

Афырцшы:

Амажәа шытыцар асас даауеит.

Ача иахьфыблааз уфар ацара уцшаауеит.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

АБЗА ИИХӘО ИХӘИТ, АХА...

Гьаргь Зантариа

Амра тлашәарак ихалахьан Агьта данҕыхоз. Дәагылан, дцәыс-жыысуа асоф дныкәлеит. Аштә иаатәлеит гәыгьык ачкәынцәа. Урт рашәара амхахьы иҕазаарын, уажәы зык ржәырц ихәлеит.

– Уара уцәанатцы хара шаҕа храшәазеи! - иаахыҕхәеит дара.

– Шәара шәнеиаанзаггы сара уа сыҕан, - ихәеит Агьта. - Дара кыргьы срашәеит, ижәдыруазар!

– Уанбаҕаз?

– Иаха, шәара шәкаххаа шәаныцәаз!

– Илашьцазамыз, мшәан?

– Мамоу! Амза каххаа ипъхон.

Иааңьаршьейт айыызцәа.

– Абза иихәо ихәейт, аха ус акәгәышьям... - налеитцейт уртқәа захауаз Агъта
иаб.

– Ҷаижьатцәкьану? - иаиларыңсейт зеггы.

– Ааи. Уажәы мзатахамтоуп, амза цәырцуам зынзаггы, иахаггы икамызт.

Иаачцейт зеггы. Агъта дыгъхашьан, ихы лаиркәйт.

КӘРИНА ДИАШОУ?

Гьаргь Зантэриа

– Нан, сгьежъаанза аоны аапъсса, – лхәеит ашьжымтан усура данцоз Кәрина лан

Хына. – Ибзиоуп, ди исыпъссап, – лхәеит Кәрина.

Ан дцоит. Ашьыбжышьтахь дгьежыны дааизар, акгыы ꙗцазам, ишынлыжыыз иꙗоуп.

– Иꙗалазеи, «ибзиоуп» бымхәаз? – лгәы иалсны дцааит Хына.

– «Ибзиоуп» схәан, аха нас сахьхәит...

– Избан, аоны пъссатәзамыз?

– Ипъссатәын, аха хәылбычханза еиꙗамꙗшьуеи. Ишыꙗоу иꙗаз!..

– Ус аума?! – Ан уаха лымхәазеит, дныꙗналан афатәꙗацара дналагеит.

– Амла сакуеит, ди, балымгазои! – лан ддырццакуеит ахәычы.

– Уажәытәꙗа, нан, иаачха!

Дук мыртыкәа афатә ꙗацаны, ачанахқәа ирынцаны, лыпъха иналымцалыргылеит ан.

Кәрина лнапы аазәзәаны, дгәырбъатәа днахатәеит. Лан дааин, илымцагылаз

лхэы аалымцылхуеит.

– Иќабтои, дихеит, схэы сымцхны ибгома?

– ицъалшьеит Кэрина.

– Ааи!

– Избан? Ибзиоуп, ибѣастцоит бымхэаз?

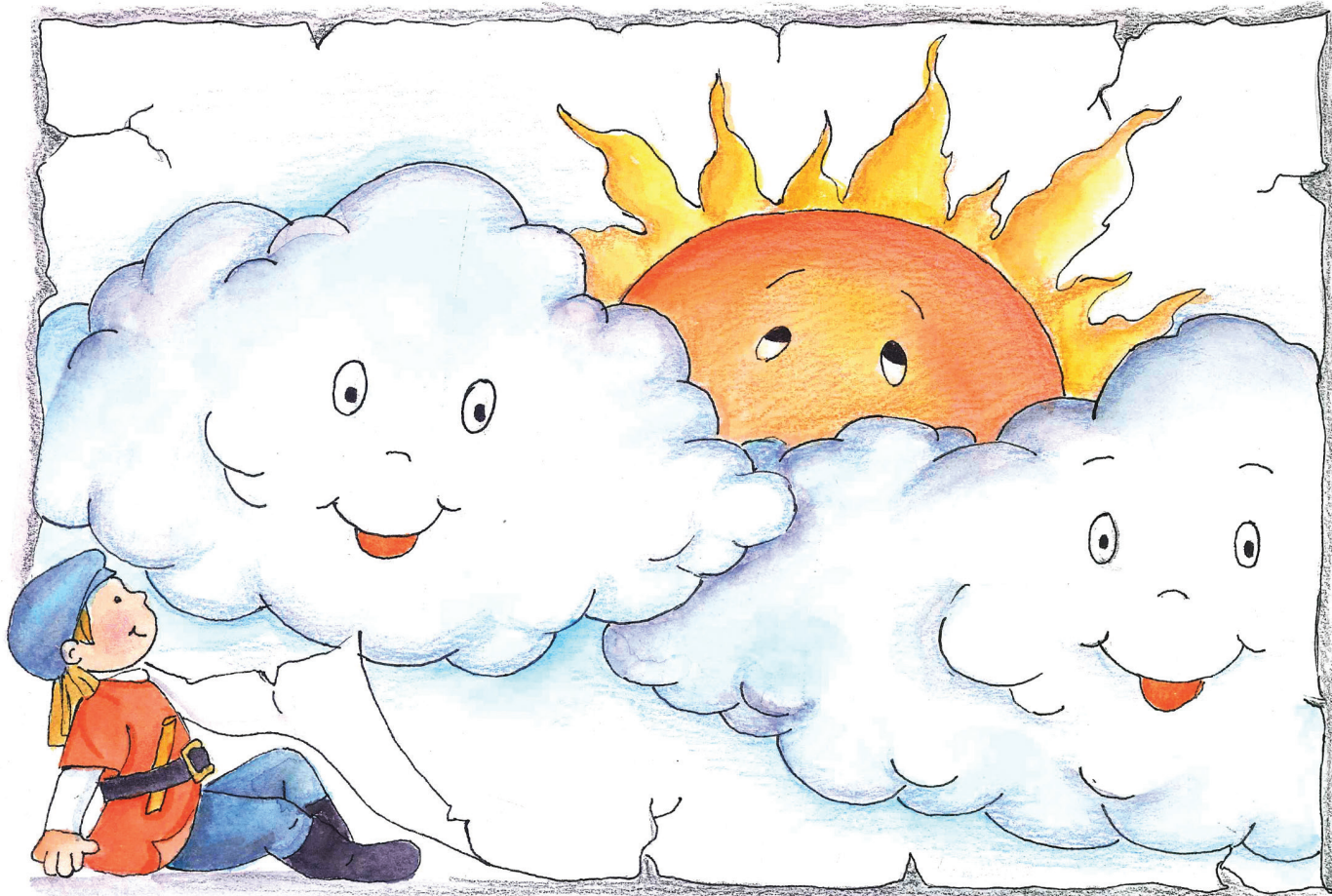
– Исхэан, аха нас сахьхэит.

– Избан?

– Зегь дара роуп, хэлаанза дырѡагь амла бакуеит, еиѡьми ус быќазар?! – лхэеит ан.

ИАРБАН ЕИХА ИБЭБЭОУ?

Сарион Ҙаркыйл

- Сара зеггы сыриаануеит, шэызбылуеит зеггы, - хэа аехэара ишафыз, азы лақэтэан, илеихэлацэеит амца. Шьта аехэара иалагеит азы:

- Сара исиаануа дыказам, ижэымбеи амца иазызуз!

Амра кацеиуа иацэыртын, шыбжьонынзаггы изымнеит азы – илышьтаба ицеит.

Шьта амра аехэара иалагеит:

- Сара исиаануа дыказам! Сыҕэбэоуп сара!.. – аехэара ишафыз, аҕтақэа аахылан, амра рцэахит. Иахьяггы икам, уатцэггы икам.

- Ғта оумажэқэак ракэзаап, убо-о-о! – рхэо иалагеит. Ус-ус аҕтақэаггы аеырҕагьара рысит:

- Хара – хара хауп! Ижэымбои, амра дузза такны ишхамоу?!.

Ғнак иацэырқьан аҕша ҕы, аҕша хага, аҕтақэа зегь ааизыхэҳэаны,

ашьхақәа ирхыганы, наҕ цъара иаманы ицеит. Лассаамта иҕазамызт аҕтақәагы аҕшагы.

– Еибарҕсызар ҕалап арт, - рхәо иалагеит цъоукы.

– Мап, еибашьеит уажәгы, иаиааиуагы макъана деилкаазам, - рхәон егырт.

Ус ишыҕаз, ҕенак ашьхақәа ирхыцны аҕаанахеит аҕша ҕы.

– Аа, абар иахыҕоу аиааира згазгы!

Аха инаҕшызар (,) аҕша иашьталаны иаауан аҕтақәагы.

Нас, иарбан еиха иҕәҕәаз?.. Уи иахыагы еилкаазамкәаны иҕоуп.

Азызырыџра

Атема-1

Ахэџа-1

Нарт : Ерцахэ џахьааз сеигэыргьейт.

Алхас : Хымџада! Араџа адунеиаџы зегь рааста иахьыџшзо тыпуп.

Аџаџмада: Схэыџџэа! Ишэшэышэџаша шьтышэхэ, амш хьџахеит. Шэычмазаџхар сџахым. Аџы џериџ! Музыка бзиаџ архэа, џшьа ныџэап, џааџхап.

Алхас : Гэахэарыла.

Амра : Абар ассир! Асы алеира иалагеит. Шаџа ибзиахеи.

Гэында : Сара ахьџа саџуа салагеит џэа сгэахэуейт? Амшьамб Аџьала џаџналарыма? Шьыџьаахыс схы сыхьуейт. Сычмазаџхошэа сзааиуейт.

Аџаџмада: Схэыџџэа! Шэхы гэашэџа. Жьансет, ари ахэшэ бымаз. Бара ибзеиџьхап. Аџныџа шэычмазаџны шэхынхэыр сџахзам.

Алхас : Сара ус сгэы иаанагоит, Жьансет маџк амџашоура лмоуп. Ираџэаны азы бжэыроуп Жьансет.

Амра : Сара сгэанала акэашара џалагап; џкэашар дыбзиахоит.

(зегьы ччоит нас акордион адырџэоит)

Атема-1

Ахэџа-5

Инал : Иџаџсыз амчыбжь ашколахь умааизейт, Беслан. Уабаџаз?

Нарт : Аџны сыџан, избанзар даара сычмазаџын.

Инал : Изыхькеи, иџалеи?

Нарт : Ашэахьаены амџашоура сыман.39 градус џалеит.

Инал : Ааа! Изыхькеи?

Нарт : Исыздырзом.Ираџэаны азы зжэит, аха Аџашаены еиџа сеиџэахеит. Уи ада сыхьы дара исыхьит.

Инал : Ахаша еиџа уеиџьхама?

Нарт : Мап, Ахаша ираџэаны сеимџэейт. Уи азы аџаџьым иахь сцейт. Сара ахэшэ сиџейт.

Инал : Ахэшэ ухэарџахама?

Нарт : Мап исмыхэейт. Аџшьашаены сан слыџны ахэышэџэырџахь сцейт. Сара анализџэа сзыџарцейт.

Инал : Усоума? Иуыдырбалей?

Нарт : Ахасра сыхьзаап. Аха Ахэашаены еиџа сеиџьхеит. Маџкьы крысфейт! Нас амчыбжь анџэамџа ибзианы исхызгейт. Сыбзиахеит.

АТЕМА-2

Ахәта-1

Арцафы : Схәыцқәа, ашкол шәалгар аус хкыс (занаатс) иалышәхырц ишәтахауи? Нарт уара ула ҳалагап... Хыкәкыс иалыухырц угәы итоузеи?

Нарт : Сара, адукатс сқалар стахуп избанзар адунеи аиашара атахуп.

Арцафы : Гәында, бара ибхәыцуеи?

Гәында : Сара, шәара шәеипҭш сыртцафхар стахуп, сыртцафы..... Избанзар, даара ачхарей агәыбылрей шәымоуп. Шәара даара бзиа шәызбоит.....

Арцафы : Инал, уара?

Инал : Сара схыккәы музыкантс ақалароуп сыртцафы... Амузика фыцқәа рапҭцара рархәара, сара сгәы шьтнахуеит...

Арцафы : Ицабыргыцәкьома? Азамана! Инал, сара сгәанала уара ушәкәыффы бзиахаргыы қалап. Избанзар аартра фыцқәа улоуп.

Инал : Итабуп сыртцафы. Абас шәахьсызхәыцуа сеигәыргъеит. Сабгыы шәара шәеипҭш дхәыцуеит....

Арцафы : Алхас, уара утәы сгәы азфойт. Аха уара ихәа.

Алхас : Сара сынцьнырхар стахуп сыртцафы. Сара сгәанала анцьнырцәа аартра фыцқәа бзиа ирбоит.

Арцафы : Сгәы шазфаз еипҭш. Уара унцьныр бзиахоит. Мадина бара?

Мадина : Саргы санхәыңыз аахыс ҳақьымс сқалар стахуп сыртцафы. Ауаа ацхыраара рытара, ачымазафцәа ралыргара, рыпсы еикәырхара стахуп.

Мрамза : Саргы Мадина леипҭш схәыцуеит. Сан леипҭш амедиахәшьа бзиас сқалар стахуп.

Арцафы : Мрамза, агәра згойт медиахәшьа бзиақ дышбылцуа. Шәара шәыла сгәы дууп схәыцқәа. Агәра згойт итахны иалышәхыз абарт аусқәа шәықәфеиоит.

Атема-3

Алхас : Ало, мшыбзиақәа. Сара Алхас соуп. Арда ителефон хфойт. Афны дқоума?

Арда иан : Алхас мшыбзиа. Арда ашьапылампыл асра дцеит. Кыр иоухәар утахызма? Алхас

Алхас : Мрамза лгәылҭанзамкәа лымшира азгәахтоит. Ардагы аапҭхьара истар стахын.

Арда иан : Аныхәа ианбазгәашәтоу?

Алхас : Иааиуа амчыбжь Асабша аены, Хыблараа ақытафы ирымоу рыфны амзырхафы.

Арда иан : Хыммм. Уи аены ҳара ҳгәыла ачара имоуп. Арда даара игәы иалсуеит. Мрамза лымширагы далахәзар итаххоит.

Алхас : Иеилыскааит. Ачара знык ауп; амшира ессышықәса.

Арда иан : Аха уажәа Арда иқәсыршәоит. Дызкыдсыларгыы ҕалап.

Алхас : Ибзиоуп, даараза итабуп. Сара Арда еиҕа сизасуеит. Абзиараз.

Арда иан : Абзиараз; уан асалам сызлыҕ.

Атема-4

Алхас : Ишәахама, Ансамбыль Шьараҕын адунеи тур еиҕенаказаап.

Гәында : Ааи, исахаит. Сгәы еизхаит. Хара ҕыҕх Аҕәа иахбахьан.

Аб : Шьараҕын шәхәама? Сара Шьараҕын 20 шықәса раҕьхәа избахьан. Стампыл инеины иҕан.

Гьерит : Иҕабыргыҕәҕьоума? Саб, уара шьараҕын шыудыруаз, ишыубахьаз сыздырзомызт.

Аб : Ишҕасымбац? Хара хзы мифын (илегьендан) уи агәыҕ. Акәашаа хада Давит Ғарба иакәын. Ахацәа зегьы уи хиеиҕьшхар хҕахын. (Дыччоит)

Гьерит : Саб уара ус уҕаны сыздырзомызт.

Аб : Избан, стахмадахама? (Дыччоит) Давит Ғарба даиааите, уахааҕьш хауа еиҕа бзиа икәашо дубап.

Алхаси Гәындеи чоит...

Аб : Шьараҕын хара ихақәло рзы даара аҕақду змаз гәыҕын. Хакәашарақәа рҕоурых рҕақы хзыртцаз ари агәыҕь ауп. Убри аахыс урт срызҕлымхауп.

Гәында : Уи азы рхатҕылара иаҕьсоуп. Зегьы ихааһсыз аамҕеи, хкултуреи абарт акәашарақәа рыла иахҕоит. Ажәытәқәа ххамыштроуп.

Аб : Хымҕада. Шәрызҕлымхаз рконцертқәа. Иеиышәкаа иахьныҕәақәо? Рықәгыларақәа ахьыҕоу?

Гәында : Уажәтәи рныҕәара даара инеитҕыхуп. Ирацәаны атәылақәеи ахҕнықалақьқәеи рҕы ақәгыларақәа рымоуп. Арт атәылақәа шьоууы, хара хажәлари хашьцәа Адыга жәлари ахҕәара ашьҕахь иахьнанагаз тәылақәоуп. Ғырқәтәылеи Иорданиеи реиҕьш. Гьерманиеи Америкеи рҕынҕы хауаажәлар рацәаоуп. Зегьы ргәыхатҕаҕо ишырзыҕьшу здыруеит.

Алхас : Ааи. Аха хажәларқәа зынза иахьыҕам, Иапонтәылагыы хкәашарақәа даара иргәаҕьханы ишырдыркыло здыруеит. Избанзар руыс даара ибзианы иазныҕәоит саб, ус ами?

Аб : Уиашоуп сычкәын. Даараза уиашоуп... Стампыл ианықәгыло амш азы уажәнатә хбилетқәа алаххып харгыы. Уанҕы даара деигәырҕоит. Аха зегь реиҕа уабдуи уандуи еигәырҕоит.

Аңсышәала ахыңхьазарахьзқәа иқәыңхьазара

1	акы	51	дынқажәи жәеиза	101	шәи акы
2	қба	52	дынқажәи жәақа	102	шәи қба
3	хқа	53	дынқажәи жәаха	103	шәи хқа
4	ңшьба	54	дынқажәи жәиңшь	104	шәи ңшьба
5	хәба	55	дынқажәи жәохә	105	шәи хәба
6	фба	56	дынқажәи жәаф	106	шәи фба
7	быжьба	57	дынқажәи жәибыжь	107	шәи быжьба
8	ааба	58	дынқажәи жәаа	108	шәи ааба
9	жәба	59	дынқажәи зәижә	109	шәи жәба
10	жәаба	60	хынқажәа	110	шәи жәаба
11	жәеиза	61	хынқажәи акы	110	шәи жәаба
12	жәақа	62	хынқажәи қба	120	шәи қажәа
13	жәаха	63	хынқажәи хқа	130	шәи қажәижәаба
14	жәиңшь	64	хынқажәи ңшьба	140	шәи дынқажәа
15	жәохә	65	хынқажәи хәба	150	шәи дынқажәижәаба
16	жәаф	66	хынқажәи фба	160	шәи хынқажәа
17	жәибыжь	67	хынқажәи быжьба	170	шәи хынқажәижәаба
18	жәаа	68	хынқажәи ааба	180	шәи ңшьынқажәа
19	зәижә	69	хынқажәи жәба	190	шәи ңшьынқажәижәаба
20	қажәа	70	хынқажәи жәаба	200	қышә
21	қажәи акы	71	хынқажәи жәеиза	100	шәкы
22	қажәи қба	72	хынқажәи жәақа	200	қышә
23	қажәи хқа	73	хынқажәи жәаха	300	хышә
24	қажәи ңшьба	74	хынқажәи жәиңшь	400	ңшьышә
25	қажәи хәба	75	хынқажәи жәохә	500	хәышә
26	қажәи фба	76	хынқажәи жәаф	600	фышә
27	қажәи быжьба	77	хынқажәи жәибыжь	700	быжьшәы
28	қажәи ааба	78	хынқажәи жәаа	800	аашәы
29	қажәи жәба	79	хынқажәи зәижә	900	жәшәы
30	қажәи жәаба	80	ңшьынқажәа	1000	зқьы
31	қажәи жәеиза	81	ңшьынқажәи акы	1000	зқьы
32	қажәи жәақа	82	ңшьынқажәи қба	2000	қнызқь
33	қажәи жәаха	83	ңшьынқажәи хқа	3000	хнызқь
34	қажәи жәиңшь	84	ңшьынқажәи ңшьба	4000	ңшьнызқь
35	қажәи жәохә	85	ңшьынқажәи хәба	5000	хәнызқь
36	қажәи жәаф	86	ңшьынқажәи фба	6000	фнызқь
37	қажәи жәибыжь	87	ңшьынқажәи быжьба	7000	быжьнызқь
38	қажәи жәаа	88	ңшьынқажәи ааба	8000	аанызқь
39	қажәи зәижә	89	ңшьынқажәи жәба	9000	жәнызқь
40	дынқажәа	90	ңшьынқажәи жәаба	10000	жәанызқь
41	дынқажәи акы	91	ңшьынқажәи жәеиза	10000	жәанызқь
42	дынқажәи қба	92	ңшьынқажәи жәақа	20000	қажәанызқь
43	дынқажәи хқа	93	ңшьынқажәи жәаха	30000	қажәижәабанызқь
44	дынқажәи ңшьба	94	ңшьынқажәи жәиңшь	40000	дынқажәанызқь
45	дынқажәи хәба	95	ңшьынқажәи жәохә	50000	дынқажәижәабанызқь
46	дынқажәи фба	96	ңшьынқажәи жәаф	60000	хынқажәанызқь
47	дынқажәи быжьба	97	ңшьынқажәи жәибыжь	70000	хынқажәижәабанызқь
48	дынқажәи ааба	98	ңшьынқажәи жәаа	80000	ңшьынқажәанызқь
49	дынқажәи жәба	99	ңшьынқажәи зәижә	90000	ңшьынқажәижәабанызқь
50	дынқажәижәаба	100	шәкы	100000	шәнызқь